

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Egyetemek a fogyatékkal élő hallgatókért

A fogyatékkal élő hallgatói szolgáltatások elemzése magyar és amerikai
egyetemek összehasonlításával

Hárskuti Eszter

gazdálkodási és menedzsment szak IV.

Témavezető: Dr. Ásványi Katalin

Budapest, 2024

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. CSR áttekintés	6
2.2. Egyetemi társadalmi felelősségvállalás	7
2.3. Fogyatékkal élők a felsőoktatásban.....	10
2.4. Egyetemek felelőssége a fogyatékos hallgatók irányába.....	12
2.5. Egyetemek felelősségvállalási törekvéseinek kommunikációja	15
3. Kutatás célja és módszertana.....	17
3.1. Vizsgált egyetemek.....	21
3.2. Elemzési szempontok	24
4. Amerikai egyetemek vizsgálata	25
5. Magyar egyetemek vizsgálata	28
6. Szakértői interjúk elemzése.....	34
7. Kutatási eredmények	38
7.1. Hasonlóságok.....	38
7.2. Különbségek	39
7.3. Fejlesztési javaslatok	40
8. Összegzés	43
9. Felhasznált irodalom	45
10. Mellékletek.....	50

1. Bevezetés

A vállalati társadalmi felelősségvállalás az üzleti élet meghatározó elemévé vált napjainkban és a vállalatok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek rá, azonban a vállalati társadalmi felelősségvállalásnak számos olyan aspektusa van, amely nem csak a vállalatok működése során jelenik meg. (Webber, 2023) Az egyetemek évszázadok óta fontos szereplői és formálói a társadalomnak, így talán mindig is foglalkoztak a társadalmi felelősségvállalással, még ha nem is nevesítették így. Mára a CSR (Corporate Social Responsibility – Vállalati társadalmi felelősségvállalás) mintájára kialakul a USR (University Social Responsibility – Egyetemi társadalmi felelősségvállalás), amely a felsőoktatási intézmények társadalom iránt tanúsított felelősségét foglalja össze. Kijelenthető, hogy az egyetemek szerepe a mai világban túlmutat a tudás előállításának és terjesztésének alapfeltevésén. Az egyetemi társadalmi felelősségvállalás sok formában megnyilvánulhat és számos előnnyel is jár az egyetemek számára. (Ali és mtsai., 2021a)

Dolgozatom témája a magyar egyetemek társadalmi fenntarthatósági törekvéseinek, a fogyatékkal élő hallgatók számára nyújtott szolgáltatásokon keresztül történő vizsgálata. A fogyatékkal élő hallgatók száma növekvő tendenciát mutat a felsőoktatásban résztvevők között, azonban számos nehézséggel néznek szembe egyetemi éveik során. Megfelelő szolgáltatások nyújtásával azonban az egyetemek nagyban megkönnyíthetik a speciális igényű hallgatóik helyzetét. (Abbinett és mtsai., 2024). Kutatásom során megvizsgálom az Egyesült Államok vezető fogyatékosbarát egyetemei és Magyarország legfenntarthatóbbnak minősített egyetemei által nyújtott fogyatékosoknak szóló szolgáltatásait, összehasonlítom az eredményeket és következtetéseket vonok le.

A szakirodalom feldolgozása során kevés hazai irodalom volt fellelhető, amely ebben a témában kutat, azonban az idegen nyelvű szakirodalom széles köre rendelkezésre állt. A dolgozat egyik újdonságértéke, hogy kevés hazai kutatás foglalkozik a felsőoktatásban jelen lévő fogyatékkal élők helyzetével és az egyetemek fogyatékosok számára szóló kommunikációjával.

A dolgozat az alábbi kutatási kérdésre keresi a választ: Milyen fogyatékkal élő hallgatók számára nyújtott szolgáltatások jellemzők Magyarország és az Egyesült Államok egyetemeire?

A kutatás módszertana kvalitatív tartalomelemzés, melynek során az egyetemi honlapok tartalma kerül megvizsgálásra. Ez a webtartalomelemzés egészül ki szakértői interjúkkal,

amelyek segítettek a téma mélyebb megértésében a szakértők személyes tapasztalatain keresztül. A szakirodalomban azonosított tényezők hasonlóságot mutatnak a tartalomelemzés és a szakértői interjúk során kapott eredményekkel.

A dolgozat utolsó fejezeteiben következtetéseket vonok le az amerikai és a magyar egyetemek honlapjainak összehasonlításából, majd ezek alapján fejlesztési javaslatokat fogalmazok meg a hazai felsőoktatási intézmények számára.

A dolgozat végső következtetései, hogy a magyar egyetemek előtt számos területen áll fejlődési lehetőség, amelyek közül néhány megfogalmazásra is kerül a dolgozatban. A kutatás többféle limitációval is rendelkezik, amelyek egy későbbi kutatásban kiterjeszthetők lennének.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. CSR áttekintés

Az Európai Bizottság 2021-es szócikkében (EUR-Lex, 2021) a következőképpen definiálja a vállalati társadalmi felelősségvállalást: „A vállalati társadalmi felelősségvállalás azt jelenti, hogy a vállalatok felelősséget vállalnak viselkedésükért és annak a társadalomra gyakorolt hatásáért. A következők tartozhatnak ide: foglalkoztatási feltételek és munkaügyi normák, az egyesülés szabadsága, a munkahelyi jóllét, a megkülönböztetésmentesség és a nemek közötti egyensúly, az érdekeltek elkötelezettsége, az emberi jogok, a környezeti károk megelőzése, beleértve a kibocsátás és a szennyezés csökkentését, valamint a vesztegetés és a korrupció megszüntetése.”

A fenti definíció egyes részei középpontba kerülnek ebben a dolgozatban: munkahelyi jóllét, a megkülönböztetésmentesség és az emberi jogok fontos szerepet játszanak az egyetemi társadalmi felelősségvállalás kutatásában is.

Kotler és Lee szerint „a vállalati társadalmi felelősségvállalás azt az elkötelezettséget jelenti, amely során a vállalat a közösség jóllétének érdekében, önkéntesen, szabadon választott üzleti gyakorlatot folytat, amit erőforrásaival támogat” (Kotler - Lee, 2007, o. 11)

A Fenntartható Fejlődés Világgazdasági Tanácsa (WBCSD) (1999) szerint „a felelős üzleti magatartás elveit szemmel tartó cégek működésük során etikus magatartást tanúsítanak, és úgy járulnak hozzá a gazdasági fejlődéshez, hogy a munkát végzők és hozzátartozóik, valamint a helyi közösség és társadalom életminőségét javítják.”

A társadalmi felelősségvállalás fogalmát elsőként a magánszférában kezdték el használni és csak később kezdtek el vele foglalkozni a közszféra szereplői, ez pedig olyan változatokhoz vezetett, mint például az egyetemi társadalmi felelősségvállalás. (Nárai & Reisinger, 2016)

A társadalmi vállalati felelősségvállalás fenti megfogalmazásai mind kiemelik azokat az értékeket, amelyek az egyetemek számára is fontosak, így az eddig vállalati közegben használt CSR elkezdett az egyetemi társadalmi felelősségvállalás irányába mutatni.

2.2. Egyetemi társadalmi felelősségvállalás

Az elmúlt három évtized globális társadalmi, gazdasági és politikai változásai hatására az egyetemeknek egyre inkább szembe kell nézniük a társadalmi elvárásokkal. Ennek eredményeként kiemelkedő fontosságúvá vált az egyetemek társadalmi dimenziója, mivel ők képezik a jövő politikai vezetőit és döntéshozóit. Ez a folyamat rámutat arra, hogy az egyetemeknek be kell illeszteniük a társadalmi felelősségvállalás elveit alapvető funkcióikba. (Jorge & Peña, 2017).

Egyetemi társadalmi felelősségvállalás (University Social Responsibility – USR) a vállalati társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility – CSR) felsőoktatási megfelelője. (El-Kassar és mtsai., 2022).

Általánosságban az USR azt jelenti, hogy az egyetemek túllépnek a kutatás, az oktatás, a szolgáltatásnyújtás és az egyetemi irányítás alapvető funkcióin és folyamatain, és összehangolják azokat küldetésükkel és alapvető értékeikkel. (Vallaeys és mtsai., 2009)

Fontos azonban kiemelni, hogy az egyetemi társadalmi felelősségvállalás nem csupán az oktatáson és kutatáson túli aktivitásokat jelenti. A társadalmi felelősségvállalás eszméjének át kell hatnia többek között a teljes egyetemi működést, így a szervezési feladatokat, az oktatást, és a társadalmi kapcsolatokat is. (Vallaeys 2014; Jorge & Peña 2017)

Az egyetemi társadalmi felelősségvállalás definiálásánál kiindulhatunk a CSR definíciójából, azonban fontos kiemelni, hogy a több szempontból is különbözik a CSR-től. Az egyik legfontosabb különbség, hogy az egyetemeknek, még ha nem is nevesítetten, de mindig is volt társadalmi szerepük, amely a működésükből adódott (pl.: a jövő gondolkodóinak, vezetőinek a képzése, kutatás), míg a vállalatok társadalmi felelősségvállalása csak a 20. század második felében vált létező fogalommá és a vállalatok önkéntes tevékenységét jelenti, amely nem a normál működésükből ered. (Reisinger & Dános, 2021)

A profitorientált szervezetekkel ellentétben a felsőoktatási intézmények a társadalmi felelősségvállalást a közösség támogatásával valósítják meg. Továbbá a jelenlegi globalizációs folyamatok az egyetemeket arra ösztönzik, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak az egyetem fenntarthatósági törekvéseinek különböző aspektusaira. A modern egyetemek felelőssége ma már nem korlátozódik csupán az oktatásra és a kutatásra, hanem a környezetvédelemhez és a helyi közösségekhez is hozzá kell járulniuk. A társadalmi felelősségvállalás témájának az

oktatási programokba való integrálása az egyetemek imázsának előmozdításán alapuló kiváló teljesítményt tesz lehetővé. (Huang & Do, 2021)

A felmerülő társadalmi és környezeti kihívások és a felsőoktatási intézmények közötti éles globális verseny miatt a hallgatók toborzása és megtartása is nagyobb jelentőséget kapott. (El-Kassar és mtsai., 2022)

Társadalmi felelősségvállalás keretében nyújtott szolgáltatások, kezdeményezések és programok növelik a hallgatók elégedettségét és lojalitását. Ezek a társadalmilag felelős tevékenységek nemcsak a hallgatók tudatosságának növelését teszik lehetővé, hanem a felsőoktatási intézmények érintettjei közötti összhangot is erősítik. „A hallgatók bevonása a társadalmilag felelős kezdeményezésekbe hozzájárul az egyetem központi szerepéhez a polgári magatartás erősítésében és a globalizációval megbirkózni képes jövőbeli vezetők képzésében, valamint a fenntartható jövő előmozdításában.” (El-Kassar és mtsai., 2022, o. 157)

Jorge és Peña (2017) szerint akkor tekinthető egy egyetem társadalmilag felelősnek, ha teljesülnek az alábbiak:

- az oktatási anyagaiba társadalmi, etikai és környezetvédelmi ügyeket emel be, hogy a fenntartható fejlődés elve az oktatás legfelsőbb szintjén is megjelenjen és egy fenntarthatóbb társadalom alapjává válhasson;
- a kutatásai egy része a társadalom felé irányuló tudástranszfer;
- az irányítása a helyes kormányzás és az elszámoltathatóság eljárásait alkalmazza, a következőkkel kísérve: helyes kormányzás elveinek lefektetése, a társadalmi és környezetvédelmi ügyek beszámolási gyakorlatának kialakítása és a külső érdekhordozók egyetemi kormányzásban való nagyobb szerepvállalása;
- a közszolgálati tevékenységei pedig a következők alapján kell, hogy meghatározásra kerüljenek: (i) civil szervezeti tagság, (ii) a polgári értékek támogatása (pl. társadalmi igazságosság, méltányosság, diverzitás), (iii) az állampolgárságra való oktatás és (iv) a társadalmi-gazdasági környezethez való hozzájárulás (Jorge & Peña, 2017)

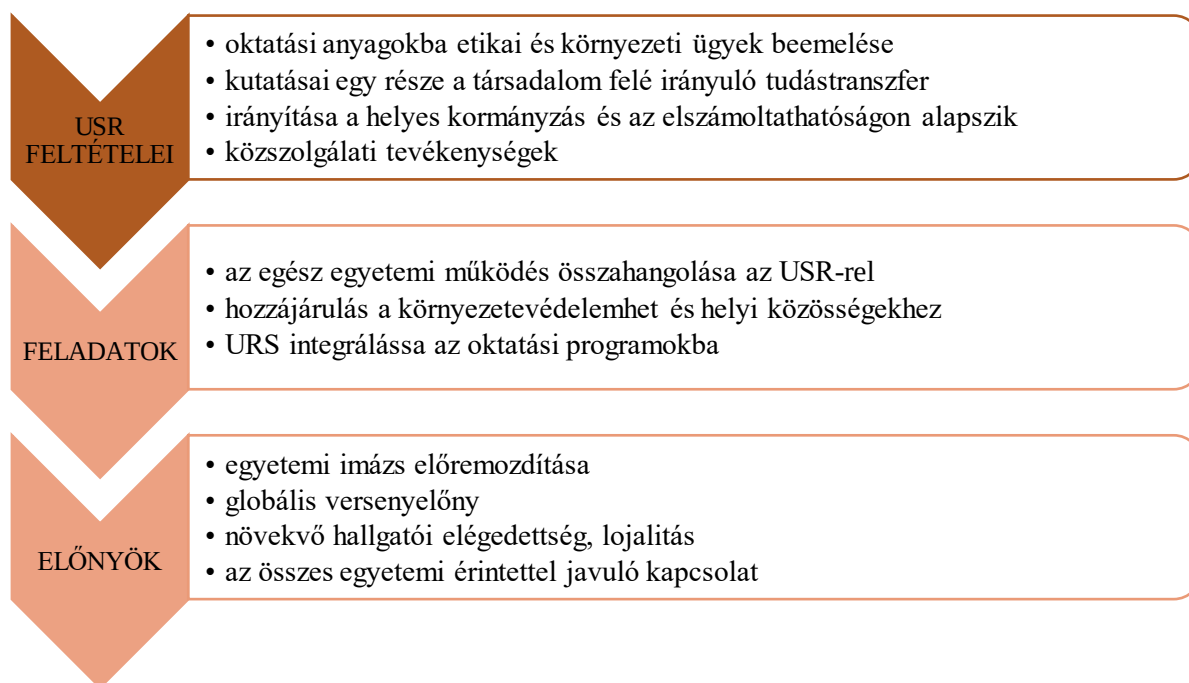
Az USR elméletéről szóló viták a huszonegyedik század elején élénkebbé váltak és az USR gyakorlatának integrálása az egyetemi fenntarthatósági programokba ma már világszerte elterjedt (Huang & Do, 2021).

Az egyetemek felelősséggel tartoznak azért, hogy munkájukon keresztül milyen befolyást gyakorolnak a különféle érdekelt felekre (pl. hallgatókra, alkalmazottakra, alumnikra, stb.).

Törekedniük kell arra, hogy megőrizzék az erkölcsi és etikai értékeit egy társadalomnak, iránymutatást nyújtsanak a fiataloknak és biztosítsák az emberi jogok tiszteletben tartását. Nagyon fontos szerepet játszanak a fenntartható jövő megteremtésében, hiszen ők képzik a jövő döntéshozóit. (Ali és mtsai., 2021b). „Az egyetemek feladata a társadalmilag felelős humánerőforrás fejlesztése”. (Ali és mtsai., 2021b, o. 3)

Az egyetemi társadalmi felelősségvállalás számos előnyt biztosít az egyetemek számára. Jelenleg az egyetemek túlélése a tevékenységük társadalmi és környezeti következményeitől függ. Ahogy a vállalatok és más szervezetek is felismerték a nagyobb társadalmi és környezeti fenntarthatóság iránti igényt, az egyetemek is új pedagógiai megközelítésekkel reagáltak. A fenntartható fejlődés alapjaival és a 2030-ig kitűzött Fenntartható Fejlődési Célokkal kapcsolatban az oktatás lehetővé teszi az önállóságot, a készségek fejlesztésével elősegíti a gazdasági növekedést és javítja az emberek életét (Meseguer-Sánchez és mtsai., 2020).

A USR szakirodalma alapján tehát arra lehet következtetni, hogy az az egyetemi társadalmi felelősségvállalás beépítése az egyetemi működés minden területére, több szempontból is előnyös az egyetemek számára. Az alábbi ábra összegzi a szakirodalmi kutatás legfontosabb elemeit.

1. ábra: USR szakirodalom összefoglalása (saját szerkesztés)

2.3. Fogyatékkal élők a felsőoktatásban

Az ENSZ 2018-as *Fogyatékoság és fejlődés jelentés - A fenntartható fejlődési célok megvalósítása a fogyatékkal élők által, a fogyatékkal élőkért és a fogyatékkal élőkkel együtt* c. jelentésében a következőt mondják ki: az oktatás alapvető emberi jog, az egyéni fejlődés és a társadalomban való teljes és hatékony részvétel elengedhetetlen feltétele.

Jelenleg túl sok fogyatékossgal élő személyt továbbra is megfosztanak ettől az alapvető jogtól, mivel számos nehézség áll az akadálymentes oktatás útjában, többek között a fogyatékossgal élőkkel szembeni előítéletek és megkülönböztetés, a fogyatékossgal élő személyek igényeit kielégítő, képzett tanárok hiánya, valamint a hozzáférhetetlen iskolák és oktatási anyagok miatt. Az oktatás alapvető fontosságú a társadalmi befogadás és a munkaerőpiaci részvétel szempontjából, és kritikus szerepet játszik a készségek és ismeretek elsajátításában (ENSZ, 2018).

Egyre több ország igyekszik oktatási rendszerét a fogyatékkal élők számára befogadóbbá tenni, felszámolni az akadályokat és kezelni a fogyatékossgon alapuló megkülönböztetést. Különösen sok ország épített be alkotmányába, törvényeibe vagy politikájába védelmet. Az Egyesült Nemzetek 193 tagállama közül 34 garantálja a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát, vagy alkotmányában védelmet nyújt a fogyatékossgon alapuló megkülönböztetés ellen az oktatásban. (ENSZ, 2018)

A fogyatékos személy fogalmát a 2013. évi LXII. törvény § (1) határozza meg Magyarországon. Ez alapján fogyatékossg alatt olyan tartós vagy végleges – veleszületett vagy szerzett – érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi vagy pszichoszociális károsodást, illetve ezek bármilyen halmozódását értjük, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja. (2013. évi LXII. törvény A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról, 2013)

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról többek között kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van részt venni a felsőoktatásban, biztosítani kell számára az „akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetet”, joga van az információkhoz való egyenlő esélyű hozzáférésre és biztosítani kell számára a „fogyatékossga által indokolt szükségleteinek megfelelő támogató szolgálat igénybevételét”.

Az idézett jogszabály alapján a felsőoktatási intézményeknek kötelességük mindezeket biztosítani és a fogyatékos személyekkel a szükségleteiknek megfelelően bánni.

Aguirre és mtsai. (2021) szerint az elmúlt évtizedekben az oktatási intézmények világszerte nagy erőfeszítéseket tettek a fogyatékkal élő diákok egyetemi életének javítása érdekében.

Számos nemzetközi szervezet az egyetemes emberi jogok szerves részeként határozta meg az oktatást. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának (1948) 26. cikke kimondta, hogy "mindenkinek joga van az oktatáshoz". Továbbá az oktatáshoz való jogot részletesen meghatározta az UNESCO oktatásban való megkülönböztetés elleni egyezménye (1960), az első nemzetközi egyezmény, amely az oktatáshoz való jog alapvető elemeit határozza meg.

Az Egyesült Nemzetek Szövetsége (2015) Fentartható Fejlődési Céljai közül a 4. cél a mindenki számára inkluzív és méltányos minőségi oktatás biztosítására és az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek előmozdítására szólít fel. Az ENSZ a befogadás kultúráját az oktatás egyik minőségi mutatójaként ismerik el. A befogadó oktatást támogató intézkedések között jelentős a fogyatékkal élők jogait szabályozó jogszabályok fejlődése (Disability and Development Report, 2018).

Ezek az intézkedések hozzájárultak ahhoz, hogy növekedjen az egyetemre járó fogyatékossgal élő hallgatók száma. (Kendall, 2017). A felsőoktatáshoz való hozzáférésük megkönnyítése mellett azonban olyan politikákat és intézkedéseket kell kidolgozni és végrehajtani, amelyek garantálják a hallgatók továbbtanulását és tanulmányi sikerét (Aguirre és mtsai., 2021).

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége kiadásában 2021-ben megjelent egy tanulmány, amely a mozgáskorlátozott hallgatók helyzetét vizsgálja a magyar felsőoktatásban. Petri és Markos (2021) kutatásukban megállapítottak, hogy hazánkban több aspektusból is nehézségekbe ütközik a fogyatékkal élők felsőoktatásban történő részvétele: „a fizikai akadályok/akadálymentesítés hiánya, a segítő személyzet humán erőforrás korlátossága, a negatív attitűdök és az erőforrások szűkössége mind olyan tényezők, amelyek hátráltatják a fogyatékos, ezen belül a mozgáskorlátozott hallgatók szélesebb körű részvételét a felsőoktatásban” (Petri & Markos, 2021, o. 31.).

A jogi környezetet is megvizsgálva arra jutottak, hogy bár a magyar szabályozások megfelelnek a hazai és nemzetközi sztenderdeknek is, mégis a fogyatékos hallgatókat megillető jogok érvényesítése gyakran nem valósul meg.

Madhesh (2023) tanulmányában azt találta, hogy a fogyatékkal élő hallgatók helyzete a felsőoktatási intézményekben nincs szabályozva, már a felvételi pillanatától kezdve sem. A számukra biztosított szállás és az oktatás megszervezése sem illeszkedik a szükségleteikhez. Tehát hiányoznak azok a szabályzatok és irányelvek, amelyek biztosítanák a fogyatékkal élők egyenlő hozzáférését minden olyan területéhez az egyetemi életnek, amelyhez egy egészséges hallgató gond nélkül hozzáfér.

Egy másik nagyon fontos szempont, amely Madhesh vizsgálatából derült ki, az a hallgatók érzelmi jólléti állapota volt. A kutató azt találta, hogy a fogyatékkal élő hallgatók gyakran tapasztalnak negatív érzelmeket, amelyeknek a következők lehetnek az okai: (i) a támogató szolgáltatások hiánya, (ii) nem megfelelő környezet, (iii) az oktatókkal vagy más hallgatókkal folytatott interakciók jellege.

Gyakran hátrány éri ezeket a hallgatókat szociális befogadás terén, a hallgatótársaik és az oktatóik részéről is. A személyes fejlődésük útjában is akadályok állnak, például egyes specializációk vagy kurzusok nem elérhetőek számukra. Nincs meg az a választási szabadságuk, mint a fogyatékos nélkül élő társaiknak. Anyagi nehézségek is szembesülnek, mert bár a tanulmányban szereplő szaudi állam támogatja ezeket a hallgatókat, és általánosságban is az államok biztosítanak anyagi támogatást, azonban a fogyatékoságukból adódó extra kiadásokat nem fedezi teljes mértékben a támogatás összege. (Madhesh, 2023)

2.4. Egyetemek felelőssége a fogyatékos hallgatók irányába

Petri és Markos (2021) megállapították, hogy a magyar felsőoktatásban melyek a fogyatékkal élő hallgatók részvételét leginkább akadályozó tényezők. Ezek voltak az akadálymentesség hiánya, a személyi segítség korlátozottsága, közlekedés problémás léte az egyetem és lakóhely között és a megfelelő lakhatási lehetőség hiánya.

Morina és Perera (2020) szerint a fogyatékosággal élő hallgatók egyetemi tanulmányainak egy fajta akadálya az intézményi akadályok, például a fogyatékosággal kapcsolatos információk és a fogyatékosággal kapcsolatos figyelem hiánya, valamint a túlzott és nehézkes bürokratikus eljárások. Ezen kívül további akadályt jelentenek azok a tényezők, amelyek közvetlenül az egyetemi tantermekben vannak jelen. Ezek közé tartoznak az építészeti akadályok (világítás, akusztika, bútorzat stb.) és a tantestülethez kapcsolódó akadályok, mint például a tanítási

módszertan, a fogyatékosághoz való hozzáállás, az ésszerű alkalmazkodási lehetőségek és a fogyatékosággal kapcsolatos képzés szükségessége (Moriña & Perera, 2020).

Az oktatókkal kapcsolatos akadályok a sokfélék lehetnek: módszertani jellegűek, az új technológiák korlátozott használata, a fogyatékosággal kapcsolatos negatív hozzáállás, vagy a fogyatékosággal kapcsolatos képzés hiánya. Az oktatók velük szembeni hozzáállása esetenként arra készteti őket, hogy ne „fedjék fel” fogyatékoságukat, ezzel elkerülve a megbélyegzést. Számos tanulmány megállapította, hogy a fogyatékosággal élő hallgatók elsősorban az egyetemi átmenethez és az alkalmazkodáshoz kapcsolódó nehézségeket tapasztalnak. (Fuller et al., 2004; Leyser et al., 2000; Lipka, Baruch, & Meer, 2018).

AZ ENSZ 2018-as jelentésében összegyűjtötték azokat a törekvéseket, amelyeket az egyes országok implementálnak felsőoktatási gyakorlatukba. Egyre több ország próbálja oktatási rendszerét inkluzívabbá tenni a fogyatékkal élők számára megszüntetve az akadályokat és kezelve a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetést. (Disability and Development Report, 2018). A megfogalmazott törekvések a következők:

- az inkluzív oktatás előmozdítása: számos ország hozott jogszabályokat, szabályzatokat és iránymutatásokat a fogyatékkal élő tanulók befogadásának elősegítése érdekében;
- fizikai és virtuális hozzáférhetőség az iskolákban: számos ország tett lépéseket az iskolák fizikai akadálymentesítésére az iskolaépületek és egyéb létesítményeik felülvizsgálatával. Azonosították azokat a fizikai akadályokat, amelyek megakadályozzák a fogyatékosággal élő személyeket abban, hogy élhessenek az oktatáshoz való jogukkal;
- pénzügyi támogatás nyújtása az inkluzív oktatáshoz: az anyagi támogatás elengedhetetlen a diákok számára a fogyatékoságuk miatt felmerülő többletköltségek fedezéséhez. Ilyen pénzügyi támogatás lehet hallgatói ösztöndíj, kölcsön és az iskolába történő szállítás költségeinek fedezése;
- tanárok kapacitásának kiépítése: a tanárok kapacitásának fejlesztése az inkluzív oktatásban alapvető fontosságú a fogyatékkal élő tanulók igényeinek kielégítése érdekében. Tanárképző tanfolyamokat és/vagy képzési anyagok biztosítását ajánlották fel a tanárok számára;
- az inkluzív oktatással kapcsolatos figyelemfelkeltés: sok példa van a fogyatékosággal élő tanulók jogairól szóló figyelemfelkeltő tevékenységekre az iskolákban vagy a közösségekben;

- az inkluzív oktatás végrehajtásának nyomon követése: több ország helyi vagy nemzeti szinten hozott létre monitoring mechanizmusokat, például bizottságok, munkacsoportok vagy olyan csoportok felállítása formájában, amelyek az oktatással kapcsolatos iránymutatást nyújtanak a fogyatékkal élő tanulók szükségleteinek kielégítéséhez és az előrehaladás nyomon követéséhez. (Disability and Development Report, 2018)

Az oktatás és számonkérés során többféle kedvezmény nyújtható a fogyatékkal élő hallgatók számára. A szakértők többsége szerint a többletidő biztosítása vizsga során a leggyakoribb kedvezmény, de a módosítások és felmentések köre igen széles lehet egyéni igénytől és tárgytól függően (Petri, 2021).

A fogyatékkal élő hallgatók sikeres egyetemi beilleszkedését akadályozó tényezők és az akadályok leküzdés érdekében megfogalmazott megoldások az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra, az elemzett szakirodalom alapján.

Akadályozó tényezők	Megoldási javaslatok
fizikai és virtuális akadálymentesség hiánya	fizikai és virtuális hozzáférhetőség javítása
személyi segítség korlátozottsága	
problémás közlekedés és lakhatási lehetőség	pénzügyi támogatás nyújtása
figyelemfelkeltés és információk hiánya	befogadásra való figyelemfelkeltés
oktatókkal kapcsolatos akadályok	tanárok kapacitásának fejlesztése
nehézkés, bürokratikus eljárások	jogszabályok, szabályzatok a befogadás előre mozdítására
	monitoring mechanizmusok létrehozása

1. táblázat: Akadályozó tényezők és megoldási javaslatok az egyetemek inkluzivitása érdekében (saját szerkesztés, szakirodalom alapján)

2.5. Egyetemek felelősségvállalási törekvéseinek kommunikációja

Lukács (2015) szerint a vállalat azon törekvése, miszerint kommunikál a társadalommal felelős tevékenységeiről számtalan előnnyel kecsegtet. Ilyen előny lehet például az érintettek bizalmának elnyerése az általuk igényelt információ biztosításával. „A társadalmi felelősségvállalás az elvárások és az érintettek feltérképezésével kezdődik, illetve az érintettek bevonásával és a számukra biztosított visszacsatolással véget nem érő folyamattá válik, éppen ezért a CSR, és ennek kommunikációja nem választható szét egymástól, hiszen utóbbi szerves része az előbbinek. Azaz tulajdonképpen fel sem merül az a kérdés, hogy egyáltalán szükség van-e ezzel kapcsolatos kommunikációra.” (Lukács, 2015, o. 3.) A fenti megállapítások ugyan ilyen formában értelmezhetők az egyetemi társadalmi felelősségvállalás kommunikációjára is.

Tetreva és munkatársai (2021) a Cseh Köztársaságban működő állami egyetemeken végzett kutatásának eredményei és javaslatai a magyar egyetemekre nézve is relevánsak lehetnek, hiszen ez a két ország hasonló kultúrájú, Kelet-Közép-Európai, posztkommunista ország. Tetreva és szerzőtársai az alábbi javaslatokat fogalmazták meg a cseh egyetemek USR kommunikációjának javítására.

- (i) A közölt információk széles skálája – az egyetem által végzett USR tevékenységről sokféle platformon és részletesen érdemes kommunikálni, részletes tájékoztatást nyújtva az érdeklődőknek, mindezt kiegyensúlyozott módon az USR-kommunikáció öt területre összpontosítva: gazdasági, környezeti, etikai, társadalmi és emberbaráti területre. A fókusz különösen az alulértékelt és a ritkán előforduló tevékenységekre vonatkozzon.
- (ii) A kommunikáció tartalma – a tevékenységeknek és kommunikációjuknak az SDG-célok teljesítésének elvein kell alapulnia, különösen a következő célkitűzéseken: #4 Minőségi oktatás, #5 Nemek közötti egyenlőség, #13. Klímapolitika, valamint #8 Tisztességes munka és gazdasági növekedés, #9 Ipar, innováció és infrastruktúra, #10 Egyenlőtlenségek csökkentése és #12. Felelősségteljes fogyasztás és termelés. Megfelelő iránymutatást adnak az ENSZ felelősségvállalási elvei is.
- (iii) Az információ érvényessége – a közölt adatok hitelességének növelése érdekében ajánlatos azokat független könyvvizsgálóval ellenőriztetni. Azonban a felelősségteljes megközelítés példáját maguk az oktatási intézmények állítják maguk elé. Ez az oka annak, hogy lényegesen felelősségteljesebb megközelítést

deklarál a megfelelő USR-tanúsítvány megszerzése. Ilyen tanúsítványok például az SDG célokhoz való hozzájárulás mértéke, a GRI (Global Reporting Initiative) és az UI GreenMetric rangsor.

A szerzők (Tetrevova és mtsai., 2021) kiemelték, hogy nagyon fontos azt olyan nemzetközi intézmények jogyakorlatainak vizsgálata és alkalmazása, akik elfogadják az USR koncepcióját és rendszeresen, hitelesítve riportálják tevékenységeiket. A skandináv országokban és az Egyesült Államokban például számos olyan intézmény működik, amely élen jár az USR kommunikációban.

Az USR-kommunikáció keretében nyújtott információk terjesztésének egyik lehetséges útja tehát a jogyakorlatok példáinak ismerete és alkalmazása, ami többek között hozzájárulhat az USR-tevékenységek ismertségének terjesztéséhez.

Az USR kommunikációja az érintettek felé számos csatornán keresztül megvalósulhat (Tetrevova és mtsai., 2021). Tetrevova és szerzőtársai elkülönítették a statikus és nem statikus tartalmat szolgáltató csatornákat. A nem statikus tartalmat szolgáltató csatornák, úgy, mint a közösségi média platformjai alkalmasak arra, hogy könnyen hozzáférhető és a külső hatásokra azonnal reagáló tartalommal lássák el az érdeklődőket. Azonban nagyon fontos, hogy ezek mögött álljon egy statikus weboldal, amely teljeskörűen tartalmazza az egyetem fenntartható tevékenységéről szóló tartalmakat. A percről-percre frissülő közösségi média tartalmak mellett természetesen a statikus honlap tartalmait is rendszeresen szükséges frissíteni.

A szerzők azt javasolják az egyetemeknek, hogy a honlapnak legyen egy olyan füle, amely dedikáltan a fenntartható tevékenységeik bemutatására jött létre, például „Egyetemi társadalmi felelősségvállalás” címmel. Ez azán elvezethet azokhoz az aloldalakhoz, amelyeket az egyetem prezentálni szeretne az érintettek számára. Az „Egyetemi társadalmi felelősségvállalás” fülnek azonban az egyetemi honlap kezdőlapján kell elhelyezkednie, hogy növelje a valószínűségét annak, hogy az internetes keresőmotorok megtalálják. (Tetrevova és mtsai., 2021)

3. Kutatás célja és módszertana

A fentiekben összegyűjtött szakirodalmi források alapján a kutatásom fókuszában a magyar egyetemek társadalmi fenntarthatósági törekvéseinek vizsgálata áll, azon belül is az egyetemek fogyatékkal élő hallgatóik számára nyújtott szolgáltatásai és az azokról szóló kommunikáció vizsgálata. A kutatás célja, hogy összehasonlítsa az Amerikai Egyesült Államok vezető fogyatékosbarát egyetemeinek gyakorlatait a magyar egyetemek hasonló gyakorlataival. A szekunder kutatás rámutatott arra, hogy nagyon fontos követni a külföldi jógyakorlatokat és a lehetőségekhez mérten minél több elemet átvenni a hazai egyetemeknek. A kutatás elvégzését követően javaslatok kerülnek megfogalmazásra, amelyek hozzásegíthetik a magyar felsőoktatási intézményeket az befogadóbb oktatás megvalósításához.

A szakirodalom feldolgozása alapján a következő kutatási kérdés került megfogalmazásra:

Milyen fogyatékkal élő hallgatók számára nyújtott szolgáltatások jellemzők Magyarországon és az Egyesült Államok egyetemeire?

A fő kutatási kérdés kiegészítéseként az alábbi elkérdeések kerültek megfogalmazásra:

Milyen jógyakorlatok jelennek meg a magyar egyetemek honlapján az Egyesült Államok fogyatékosbarát egyetemeivel összehasonlítva?

Melyek a jellemző és hiányos szolgáltatások a magyar egyetemeken és az amerikai egyetemeken esetében?

Milyen hasonlóságok és különbségek azonosíthatók a két állam egyetemei között?

A szakirodalom elemzése rávilágított, hogy az egyetemeken többsége statikus és nem statikus csatornákat is használ a társadalmi felelősségvállalási tevékenységük kommunikálására. A statikus csatornák, az egyetemi honlapok kerülnek a kutatásom középpontjába. A kutatási kérdésekre az egyetemeken honlapjának vizsgálatával fog megtörténni a válaszadás, tehát az egyetemeken fogyatékosbarát működéséről a honlapon közzétett kommunikáció fog információt nyújtani.

A kutatási kérdések megválaszolása kvalitatív tartalomelemzéssel történik, annak egyik alfajával, a web-tartalomelemzéssel. A fellelhető tartalmak sokfélesége és töredezett jellege indokolta a web-tartalomelemzés módszertanát.

A tartalomelemzés egy olyan módszer, amely során valamilyen dokumentum, szöveg, képi anyag megfigyelése és elemzése valósul meg (Gyulavári és mtsai., 2017).

Ennek egy formája a web-tartalomelemzés, amely a világháló tartalmának elemzése nem csak tradicionális tartalomelemző módszerekkel. Olyan új technikák kerülnek be a tartalomelemzésbe, amelyek az internetes tartalom és kontextus értelmezésében túllépnek a hagyományos szövegelemzési kereteken, kihasználva az internet technikai lehetőségei nyomán a szövegekben bekövetkező változásokat. (Géring, 2014)

Tartalomelemzés előnye, hogy beavatkozásmentes technika, tehát az adatfelvétel és az adatok elemzése nem hat magukra az adatokra (mint például az interjúknál a kérdező személye), valamint jól kezeli a strukturálatlan anyagokat is. A kérdőíves és interjú adatfelvétellel ellentétben nem határozza meg az adatok struktúráját. Ezen kívül nagy mennyiségű adat feldolgozására és rugalmas alakítására képes (Géring, 2014). A szakirodalom szerint a kvalitatív felmérések eredményei ugyanakkor kevésbé megbízhatóak, elsősorban a kutatók saját torzításai, nézetei okozta hatások következtében (Babbie, 2003)

Típusát tekintve kvalitatív módszertani megközelítést követ a kutatás, amin belül a honlapokon felmerülő általánosabb témák, kezdeményezések, és programok kerülnek vizsgálatra.

Arra a kérdésre, hogy miért az egyetemeken holnapján megjelenő információk szolgálnak a kutatás forrásául, az a válasz, hogy az internet manapság már mindenki számára elérhető, nyilvános adatforrás, valamint „napjaink technológiai fejlettsége nyomán egyre inkább felértékelődik az elektronikus információforrások szerepe, és az elérhető információ mennyisége és sebessége – ezért az átláthatóság és a valósághű kommunikáció ezeken a felületeken is egyre fontosabbá válik”. (Géring, 2014, o. 9.)

A honlapok elemzéséhez használt tartalomelemzés alkalmas módszer arra, hogy egységes és jól általánosítható struktúrába rendezze az egyes honlapokon található szöveges információkat. A tartalomelemzés módszerével a szövegek elemzésekor a szövegeken túlmutató jelenségekre is tudunk érvényes következtetéseket megfogalmazni. Ez hozzásegíthet minket a nehezen megragadható jelenségek vizsgálatához is, például az elemzett szervezet saját társadalmi szerepéről alkotott és kommunikált képe vagy a különböző felelősségvállalási területek megjelenése. (Géring, 2014). A kvalitatív szövegelemzés segítségünkre lehet a szövegek „legfontosabb explicit és implicit üzeneteit, az ezek mögött meghúzódó előfeltevéseket, a jellegzetes érvelési módokat, valamint a szövegek által felkínált következtetéseket és sugallatokat” észrevenni és elemezni. (Terestyéni, 2001, o. 16.)

A kvalitatív tartalomelemzés sajátossága, hogy nincsen kötött struktúrája, hanem a kutató maga alakítja a kutatásához leginkább illő módszert.

A tartalomelemzés kiegészítéseként szakértői interjúkat készítettem annak érdekében, hogy egyes egyetemek fogyatékkal élők felé tanúsított felelős magatartását még mélyebben tudjam elemezni. Módszertanilag azért választottam az interjútechnikát, mert „a kvalitatív interjú egyedülállóan érzékeny és erős módszer arra, hogy megismerjük az alanyok mindennapi világukból merített tapasztalatait és e mindennapi világ megélt jelentéseit. Az interjúk során az alany helyzetét saját szavaival közvetítheti mások számára” (Kvale, 2005, o. 79).

Az interjúkat egyetemi fogyatékosügyi koordinátorokkal készítettem, hiszen nekik van a legnagyobb rálátásuk a fogyatékkal élő hallgatók helyzetére. Általában hozzájuk érkeznek be a regisztrációk és a kérvények a hallgatóktól, és ők azok, akik részt vesznek a foglalkozások és programok szervezésében, összekapcsolják a hallgatókat a tanácsadókkal és az intézmény esélyegyenlőségi tervének vonatkozó részének elkészítésében is részt vesznek. Ebből kifolyóan ők azok, akik releváns válaszokat tudnak adni a tartalomelemzés során felmerült kérdésekre. Öt szakértőt kerestem fel interjúkészítés céljából, amelyből végül három szakértő fogadta el a megkeresést, így három szakértői interjú valósult meg.

Az interjúk szerkezete részben strukturált, hosszuk egyenként 30-50 perces. A kérdések a szakirodalom és a tartalomelemzés eredményeit felhasználva lettek megfogalmazva. A témakörök, amiket körbejártunk az interjúk során, az alábbiak voltak:

- a honlapon feltüntetett esélyegyenlőségi szolgáltatások megvalósulása az egyetemen
- a fogyatékos hallgatók ügyeivel foglalkozó szakember (fogyatékosügyi koordinátor) feladatai és tapasztalatai
- a hallgatók és oktatók megélése
- fogyatékosággal és inkluzivitással kapcsolatos kommunikáció
- jövőbeli célok, tervek, fejlesztési lehetőségek

Az interjúalanyok kiválasztásának szempontja az volt, hogy olyan szakértők kerüljenek megkérdezésre, akik több éve a hazai felsőoktatásban dolgoznak és szakterületük a fogyatékkal élő hallgatók ügyeivel való foglalkozás. Az adatfelvétel előre meghatározott interjúkérdések (1. sz. melléklet) alapján 2023 novemberében és decemberében zajlott. A szakértőkkel folytatott interjúk félig strukturáltak voltak, amely lehetővé tette a beszélgetések során további kérdések megbeszélését.

Az interjú elkészítésének módja egy esetben személyes volt, a másik két esetben a Teams alkalmazás segítségével készült el. Az interjúkészítés anonim módon, az adatvédelmi szabályzat figyelembevételével zajlott le.

A magyar szakértőkkel készült interjúkat követően megkíséreltem felvenni a kapcsolatot egyes amerikai egyetemet fogyatékosági szakértőivel. A fogyatékosügyekkel foglalkozó irodák honlapon feltüntetett e-mail címére küldtem emailt, azonban a felkeresett nyolc intézmény közül egyik részéről sem kaptam választ, ezzel elvesze az amerikai szakértők meglátásaitól és tapasztalataitól.

Az interjúalanyok és interjúk adatairól az alábbi táblázat nyújt tájékoztatást:

Név	Pozíció	Nem	Pozícióban eltöltött évek	Interjú időpontja	Interjú módja
A	fogyatékosügyi koordinátor	nő	17	2023.11.15.	személyes
B	esélyegyenlőségi szakértő	nő	1,5	2023.11.29.	online (Teams)
C	fogyatékosügyi koordinátor + Támogató Szolgálat vezetője	férfi	10	2023.12.16.	online (Teams)

2. táblázat: Interjúk összefoglalása

Az interjúkhoz használt kérdéssor összeállításában kiinduló pontként szolgáltak az egyetemi honlapok tartalomelemzése során tapasztaltak, így az egyes beszélgetések során azonos témaköröket érintettünk, azonban a válaszadók gyakran más témaköröket is behoztak a beszélgetésbe.

3.1. Vizsgált egyetemek

A kutatás középpontjában annak vizsgálata áll, hogy a milyen szolgáltatások jellemzők a magyar és az amerikai egyetemekre, a nemzetközi jógyakorlatok hogyan jelennek meg a legfenntarthatóbb magyar egyetemek fogyatékosok számára nyújtott szolgáltatásaiban és hogyan kommunikálnak erről az egyetemek a honlapjaikon. A vizsgálandó egyetemeket két, felsőoktatási intézményeket rangsoroló lista alapján választottam ki.

A legfenntarthatóbb magyar egyetemek a UI Greenmetric 2023-as rangsora alapján lettek kiválasztva a kutatáshoz. Az UI GreenMetric World University Ranking az Indonézia Egyetem által 2010-ben kezdeményezett rangsor, amely a zöld egyetemeket és a környezeti fenntarthatóságot vizsgálja. Hat kritérium 39 mutatóján keresztül körültekintően határozza meg a rangsort az egyetemek környezetvédelmi elkötelezettsége és kezdeményezései alapján. (UI GreenMetric, 2023)

A 2023-es 1182 egyetemet listázó rangsorba tizenkét magyar egyetem került be. A tizenkét intézményből 6 vidéki és 5 budapesti székhelyű.

Elsőként a Pécsi Tudományegyetem szerepel az igen előkelő 23. helyen, utána a Szegedi Tudományegyetem áll a 77. helyen. A Soproni Egyetem a 130. lett a listában, a Debreceni Egyetem 340., míg a Semmelweis Egyetem 348. Ezután következik az Eötvös Loránd Tudományegyetem (368.), a Pannon Egyetem (583), a Budapesti Corvinus Egyetem (750) és a Budapesti Gazdasági Egyetem (785). Az utolsó három magyar egyetem a rangsorban az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem (870), a Miskolci Egyetem (1099), valamint a Nyíregyházi Egyetem (1161).

Sorszám	UI Greenmetric rangsor	Intézmény neve
1.	23	Pécsi Tudományegyetem
2.	77	Szegedi Tudományegyetem
3.	130	Soproni Egyetem
4.	340	Debreceni Egyetem
5.	348	Semmelweis Egyetem
6.	368	Eötvös Loránd Tudományegyetem
7.	583	Pannon Egyetem
8.	750	Budapesti Corvinus Egyetem
9.	785	Budapesti Gazdasági Egyetem
10.	870	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
11.	1099	Miskolci Egyetem
12.	1161	Nyíregyházi Egyetem

3. táblázat: Magyar egyetemek fenntarthatóság rangsora a 2023-es UI Greenmetric rangsor alapján (saját szerkesztés)

Ezen egyetemek fogyatékos hallgatókhoz való attitűdjének vizsgálata áll a dolgozat középpontjában.

A nemzetközi összehasonlítás érdekében vizsgált egyetemek egy kifejezetten fogyatékosbarát egyetemeket összegyűjtő lista alapján kerültek kiválasztásra, a College Consensus 2022-es rangsora alapján, amely összesen 50 intézményt mutat be rangsorba állítva. Ezen rangsor első nyolc egyetemének a fogyatékkal élő hallgatókkal kapcsolatos jogyakorlatai, tevékenysége és szolgáltatásai kerülnek megvizsgálásra, majd az összehasonlítás alapjául fognak szolgálni. Az eredeti kutatási tervben az első tíz egyetem vizsgálata volt a cél, azonban a munka során kiderült, hogy nyolc intézmény vizsgálatát követően elérhető a telítettségi pont, ami után már nem került felszínre új információ. Ezek az egyetemek hasonló szolgáltatásokat nyújtanak, így egy bizonyos mennyiség vizsgálata után már nincs új hozzáadott érték.

A College Consensus (College Consensus, 2021) listája élén a Stanford Egyetem áll, ezt követi a Michigani Egyetem, a Cornell Egyetem és a Floridai Egyetem. Negyedik helyre a Texasi Egyetem került, ötödikre a Georgia Technológiai Egyetem, hatodikra a Washingtoni Egyetem Seattle-i kampusza. Utolsóként az Illinoisi Egyetem Urbana Champaign kampusza.

Sorszám	Intézmény neve
1.	Stanford University
2.	University of Michigan-Ann Arbor
3.	Cornell University
4.	University of Florida
5.	University of Texas at Austin
6.	Georgia Institute of Technology
7.	University of Washington – Seattle Campus
8.	University of Illinois – Urbana Champaign

4. táblázat: *Amerikai Egyesült Államok legjobb fogyatékosbarát egyetemei a College Consensus listája (2021) alapján (saját szerkesztés)*

A fenti két táblázatban feltüntetett egyetemek honlapjai kerültek megvizsgálásra egy egységes kategóriarendszer alapján, majd hasonlóságok, különbségek és fejlődési lehetőségek kerültek megfogalmazásra.

3.2. Elemzési szempontok

A kiválasztott egyetemi honlapok vizsgálata a szakirodalmi áttekintés alapján megfogalmazott 8 kategória és számos alkategória szerint történt. A kategóriák a következők voltak:

1. AKADÁLYMENTES OKTATÁS

- 1.1. Fizikai hozzáférhetőség
 - fizikailag elérhető és adaptív oktatási környezet
 - asszisztív technológiai eszközök biztosítása és használata
 - adaptív sportolási lehetőség
 - segítő kutya a kampuszon
- 1.2. Virtuális hozzáférhetőség
 - információk elérhetősége a honlapon
 - tananyagok hozzáférhetősége
- 1.3. Támogató szolgálat
- 1.4. Előítélettől és megkülönböztetéstől való mentesség
- 1.5. Kurzusok, specializációk elérhetősége,

2. FOGYATÉKKAL ÉLŐ HALLGATÓK SZÁMÁRA BIZTOSÍTOTT KEDVEZMÉYNEK

- 2.1. kedvezményes tanrend / vizsgázás
- 2.2. kiegészítő eszközök használatának engedélyezése órákon és vizsgákon
- 2.3. mentesülés hivatalos dokumentáció bemutatása alól

3. SGD CÉLOK EMLÍTÉSE ÉS MEGFELELÉSRE VALÓ TÖREKVÉS

- 3.1. SDG 4 – mindenkire kiterjedő és igazságos minőségi oktatás
- 3.2. SDG 10 – egyenlőtlenségek csökkentése

4. ELŐÍRÁSOKNAK VALÓ MEGFELELÉS

- 4.1. nemzeti vagy nemzetközi törvényeknek való megfelelés
- 4.2. intézményi szintű szabályzatoknak való megfelelés

5. ÉRZELMI ÉS MENTÁLIS JÓLLÉT

- 5.1. befogadás, közösséghez való tartozás érzése
- 5.2. kapcsolat minősége az oktatókkal
- 5.3. érdekképviselés és -érvényesítés lehetősége
- 5.4. inkluzivitásra való figyelemfelhívás és érzékenyítés

6. MEGFELELŐ ÉLETKÖRÜLMÉNYEK BIZTOSÍTÁSA A KAMPUSZON

- 6.1. ingyenes/támogatott és akadálymentesített szálláshely
- 6.2. megfelelő étkezés
- 6.3. akadálymentesített közlekedés

7. ANYAGI TÁMOGATÁS

- 7.1. a fogyatékkal élők számára nyújtott kiegészítő szolgáltatások díjmentessége
- 7.2. ösztöndíjak elérhetősége

8. KOMMUNIKÁCIÓ AZ EGYETEMI HONLAPON

- 8.1. honlap elérhetősége és átláthatóság
- 8.2. információk, szolgáltatások elérhetősége

2. ábra: Elemzési kategóriák (saját szerkesztés)

4. Amerikai egyetemek vizsgálata

A kiválasztott amerikai egyetemek honlapjainak átvizsgálása során talált szolgáltatásokat és információkat szinte kivétel nélkül meg tudtam feleltetni az előzetesen felállított kategóriáknak. Összességében, ezen elemzés mentén, a vizsgált amerikai egyetemek nagy mértékben foglalkoznak a társadalmilag fenntartható működéssel, a fogyatékkal élő hallgatóikkal és ezen törekvéseik kommunikálásával.

A nyolc vizsgált egyetem honlap mindegyikén gyorsan (általában 2-3 kattintással) el lehet érni a fogyatékos hallgatók számára dedikált támogató szolgálat oldalát. Kijelenthető, hogy a vizsgált egyetemek mindegyikén található egy olyan részleg a hallgatói szolgáltatásokon belül, amely kifejezetten a fogyatékos hallgatók igényeire specializálódott. Ezek a támogató szolgálatok vagy fogyatékosügyi irodák általában egy nagyon jól felépített, átlátható és hasznos információkat tartalmazó aloldallal rendelkeznek, amely illeszkedik az egyetemi fő honlap arculatához és egyszerűen elérhető. A legtöbb kínált szolgáltatásukról bárki szabadon tájékozódhat, általában a kedvezményes vizsgajelentkezés az egyetlen olyan szolgáltatás, amelyhez be kell jelentkezni a hallgatói fiókba. Tehát ez azt jelenti, hogy nagyon széles réteg számára osztanak meg információkat azzal kapcsolatban, hogy a fogyatékos hallgatók hogyan tudják sikeresen teljesíteni a tanulmányaikat.

Azon hallgatóknak, akik igénybe szeretnék venni a fogyatékosügyi iroda segítségét, regisztrálniuk kell az orvosi dokumentációjukkal, majd egy konzultáció keretein belül állapítják meg közösen a fogyatékosügyi koordinátorral, hogy milyen kedvezményeket kaphat. A legtöbb kedvezmény és szolgáltatás igénybevételéhez szükséges hivatalos orvosi dokumentáció, azonban egyes szolgáltatások akár igazolás nélkül is igénybe vehetőek, hiszen az egyetem tisztában van azzal a ténnyel, hogy sok hallgatónak anyagi nehézséget okoz az amerikai egészségügyi rendszerben való részvétel.

Az amerikai fogyatékosügyi irodák leggyakoribb szolgáltatásai, amelyek az összes egyetem esetében megegyeznek, az alábbiak: Academic Support (tananyagok, tantermek elérhetővé tétele, felmentés egyes követelmények alól, enyhítés a követelményeken stb.), TAC – Testing Accommodation Center (módosított feltételek melletti vizsgázást biztosít), konzultációs lehetőség, akadálymentesítés és közlekedés támogatása, egyéni tanulmányi terv, közösségi programok szervezése.

Az amerikai egyetemek esetében az akadálymentes oktatás biztosítása, vagy legalábbis az arra való erőteljes törekvés minden vizsgált intézmény kommunikációjában megjelenik. Az újabb építésű, modern épületek már akadálymentesre lettek tervezve, de a régi stílusú épületeken is minden intézmény végzett módosításokat az akadálymentesség érdekében (pl.: felvonó, automatikusan nyíló ajtó stb.). A legtöbb intézmény honlapján található volt egy visszajelző vagy panaszbejelentő kérdőív, amely segítségével az esetleges hiányosságokat valós időben tudták jelezni az érintettek.

A leggyakoribb alkalmazkodási lehetőségek között szerepelt, hogy elérhető terembe szervezik a hallgató óráit, állítható asztalokkal és székekkel ellátott teremben tanulhat. A tananyag befogadását megkönnyítendő a fogyatékosági irodák minden esetben kérvény leadása után biztosítják a szükséges eszközöket, úgy mint, diktafon, képernyőfelolvasó vagy jegyzetelő szoftver. Alternatív formátumú tananyagok is elérhetőek a hallgatók kérésére (pl.: nagyobb betűméret, Braille-írás, hanganyag leírása, feliratozása, szöveg felolvasása stb.). A legtöbb egyetemen jeltolmács segítségét is igénybe lehetett venni.

A tanulmányi kedvezmények közé tartozik, hogy hamarabb férhetnek hozzá a fogyatékkal élő hallgatók a tantárgy követelményeihez, a tananyaghoz és hosszabb határidőkkel dolgozhatnak. A fogyatékosági tanácsadók segítenek a tanulmányi adminisztrációban és minden esetben személyre szabottan, a hallgatóval közösen állapítják meg a szükséges kedvezményeket.

Az amerikai egyetemek nagy hangsúlyt fektetnek a parasportolási lehetőségek biztosítására. A legtöbb vizsgált egyetemen külön parasport szakosztályok működnek többek között futás, lovaglás, kosár- és röplabda, valamint teniszt területen. Egyes intézményekben lehetőség van a testnevelés órák személyre szabására, így például az úszás órák is teljesíthetőek az egyedi igényű hallgatók részéről is.

Az Sustainable Development Goals (SDG) célok közül egyik sem került említésre a vizsgált amerikai egyetemek honlapján, valamint a nyilatkozataik, szabályzataik és irányelveik között sem. Számos célkitűzés jelenik meg az esélyegyenlőségi terveikben és nyilatkozataikban, azonban a 2015-ös SDG célok nincsenek szó szerint nevesítve.

A megfelelő szállás és étkezés kiemelkedően fontos a fogyatékkal élő hallgatók életében. A vizsgált egyetemek honlapján megtalálható információ az akadálymentes épületekről és az épületek közötti közlekedésről. Azon kívül, hogy rendelkezésre állnak mozgáskorlátozottak számára is elérhető épületek, számos módon személyre szabhatók ezek a szállások. Egyedi igény alapján kérhető többek között légszűrő berendezés, jelzőrendszer sietek számára,

stroboszkópos riasztó, automatizált világítórendszer. Általában ezeken a szállásokon lehetőség van egy segítő személy elszállásolására és segítő kutya is tartózkodhat.

Minden intézmény esetében érvényes az a megállapítás, hogy a segítő kutyák mindenféle bejelentési kötelezettség nélkül tartózkodhatnak a kampusz minden olyan részén, ahova hallgatóknak jogosultságuk van belépni. Azonban az egyetemek szabályozzák az érzelmi támogató állatok (emotional support animals) jelenlétét a kampuszon. Ezek az állatok is tartózkodhatnak a szálláson, azonban regisztrálni kell őket a fogyatékkal foglalkozó szervezetnél, valamint egyes helyiségekbe nem léphetnek be (többek között oktatási és kutatási célra használt épületekbe).

Az étkezés is személyre szabható az egyetemi éttermekben. A hallgatóknak lehetőségük van olyan menüt rendelni, amely illeszkedik az általuk követett étrendhez. Egyes egyetemek honlapján azok a hallgatók, akiknek nehézséget okoznak az olyan mindennapi dolgok, mint a bevásárlás, kérhetik, hogy vásároljanak be számukra.

A jogszabályi megfelelést vizsgálva, az látható, hogy az egyetemek számos állami előírásnak felelnek meg. Az összes vizsgált intézmény teljesíti az alábbi három szövetségi törvényben előírtakat: az 1973. évi rehabilitációs törvény 504. szakasza, az 1990. évi fogyatékkal élő amerikaiakról szóló törvény és a 2008. évi fogyatékkal élő amerikaiakról szóló törvény módosításairól szóló törvény. Ezek a jogszabályok gyakran szolgálnak hivatkozási alapként az egyes szolgáltatások leírásánál és a hallgatói kedvezmények biztosításánál. Az állami törvényeken kívül az intézmények saját maguk számára is készítettek szabályzatokat, amelyek irányt mutatnak minden érintett számára és a fogyatékosági jelentések alapjául szolgálnak.

Az amerikai egyetemek nagy hangsúlyt fektetnek a fogyatékkal élő hallgatóik mentális jóllétére is, így a hallgatóknak számos különböző formátumban megvalósuló konzultáción, beszélgetésen és workshopon van lehetőségük részt venni. Egyetemenként akár több diákszervezet is azért jött létre, hogy a fogyatékkal élő hallgatóknak közösséget biztosítson. Mindemellett a legtöbb vizsgált egyetem honlapján látható, hogy mentorprogramot hirdetnek, amely keretén belül a fogyatékkal élő hallgató egy egészséges hallgatót kap maga mellé társként. Együtt járhatnak órákra, megoszthatják a jegyzeteiket és mindkét fél sokat fejlődhet a közös félév folyamán.

Az összes vizsgált egyetem honlapján megtalálható volt egy „Ösztöndíjak” (Scholarships) című aloldal, ahol vállalatok és szervezetek kínálnak anyagi támogatásokat. Megállapítható, hogy az amerikai egyetemek nem biztosítanak anyagi támogatást a fogyatékkal élő hallgatóik számára,

azonban ellátják őket információkkal arra vonatkozóan, hogy milyen ösztöndíjakra pályázhatnak. Számos vállalat és civil szervezet hozott létre kifejezetten fogyatékkal élők számára biztosított ösztöndíjat, így lehetőségük van a hallgatóknak fedezni az oktatásuk költségét.

Fontos szempont volt a kutatásomban, hogy azoknak a kiegészítő szolgáltatásoknak, amiket az egyetem fogyatékkal élő hallgatók számára kínálnak, van-e anyagi vonzata. Az általam vizsgált összes egyetem díjmentesen biztosítja az arra rászoruló hallgatóknak a fogyatékkal élő koordinátorok segítségét, a személyes és szakmai tanácsadást, a tananyagok alternatív formátumú megjelenítését, valamint egyes segédeszközöket. Némely segédeszközt, például jegyzetelő tollat, kölcsönözni tudnak a diákok. Összességében tehát nem jelent különösebb anyagi terhet az, hogy kiegészítő szolgáltatásokra szorúlnak a fogyatékkal élő hallgatók.

A vizsgált egyetemek honlapjai kivétel nélkül modernnek és rendszeresen karbantartottak. A fellelhető információk gyakran frissültek, a honlapra látogató könnyedén megtalálta, amit keresett. A fogyatékkal élő jelenlegi, valamint leendő hallgatók és szüleik számára a honlap jól látható részén voltak az információk, ezzel is megkönnyítve a tájékozódást és az ügyintézkedést.

5. Magyar egyetemek vizsgálata

A tartalomelemzés elvégzését követően arra az eredményre jutottam, hogy a magyar egyetemek lehetőségeikhez mérten igyekeznek elérhetővé tenni a szolgáltatásaikat a fogyatékkal élő hallgatóik számára is, azonban számos területen van még lehetőség fejlődésre.

A magyarországi egyetemek szintén a fent meghatározott kategóriák mentén kerültek elemzésre. Kijelenthető, hogy a magyar egyetemek vizsgálata során jóval kevesebb információ volt fellelhető és a kategóriarendszer szempontjainak egy részéhez nem volt elérhető információ.

A vizsgált magyar egyetemek majdnem felénél nem volt egy olyan aloldal, amely kinézetében illeszkedne a főoldalhoz és átláthatóan tartalmazza a fogyatékkal élők számára szóló információkat. A vizsgált egyetemek másik felének esetében, azonban volt egy könnyen megtalálható aloldal, minden fontos információval. Minden esetben megtalálható volt a fogyatékos hallgatókkal foglalkozó iroda vagy szakember elérhetősége, így az érintettek fel tudják venni a kapcsolatot az intézménnyel további információk elérése érdekében.

A magyar egyetemek esetében is megtalálható volt egy bizottság, amelynél regisztrálhatnak a fogyatékkal élő hallgatók és kedvezményeket igényelhetnek. Ennek a bizottságnak a létezése a nemzeti felsőoktatásról szóló törvényben (Nft. 64.§) kötelezővé van téve, így minden egyetemnek szükséges rendelkeznie egy intézményi és egy kari fogyatékosügyi koordinátorral. Az egyetemre bekerülő hallgatók az orvosi dokumentációjukkal fordulhatnak a bizottsághoz, amely a jogszabály alapján bírálja el a kérelmet és juttatja kedvezményekhez a hallgatót. Ez a bizottság azonban nem látja el azokat a feladatokat, amelyeket az amerikai egyetemek esetében ellátnak a támogató irodák.

Egyes magyar egyetemek esetében is megtalálható, hogy rendelkeznek ilyen szolgálattal, amely a fogyatékkal élők támogatására jött létre. Ez a szolgálat olyan ügyekben segíti a hallgatókat, amelyeket már nem ír elő a Felsőoktatási Törvény, azonban nagyon fontos a fogyatékosággal élő hallgatók egyetemi boldogulásához.

A magyar egyetemek támogató szolgálatainak azonban korántsem olyan széles a nyújtott szolgáltatási köre, mint az amerikai egyetemeké. Sok támogató szolgálat csak a nélkülözhetetlen alap szolgáltatásokat és a törvény által kötelezővé tett szolgáltatásokat nyújtja. Azonban van olyan magyar egyetem is, amely támogató szolgálata nagy hangsúlyt fektet többek között a közösségépítésre, a kulturális fejlődésre és a nemzetköziesítésre. Ezen kívül a hallgatóknak lehetőségük van konzultáción részt venni és segítséget kapnak a képzésükhöz kapcsolódó adminisztrációban is.

A magyar egyetemek épületeinek akadálymentessége a tartalomelemzés alapján részben valósult meg eddig. Egyes egyetemek esetében nem is található mindenki számára elérhető információ az épületek akadálymentességéről. A vizsgált 12 egyetem közül 7 esetében mondható el, hogy a honlapon található információ az épületek fizikai elérhetőségéről és akadálymentességéről. Ez nagyon fontos információ lehet például a nyílt napra érkező középiskolás diáknak és szüleinek, akik valószínűleg egyáltalán nem ismerik az egyetem épületeit és környékét. Egy esetben (a Miskolci Egyetem honlapján) található térkép az akadálymentesen elérhető helyszínekről.

Az egyetemek bizonyos részein nem tudnak közlekedni például a kerekesszékekben ülők, azonban vannak olyan kollégák az egyetemen, akik segítenek az emelésben, mozgásban. Vannak olyan egyetemek, amelyek igyekeznek külső féllel is felmérteni az épületeik akadálymentességét: a Budapesti Gazdasági Egyetem például nagy hangsúlyt fektet az

akadálymentességre és büszkén kommunikálják a honlapjukon, hogy Access4you tanúsítvánnyal rendelkeznek.

A honlapokon található információkból kiderül, hogy a Pécsi Tudományegyetem és a Debreceni Egyetem biztosít személyszállítást az egyetem épületei és fontosabb helyszínek (pl.: gyógyszertár, rendelő, sportközpont) között, valamint segítséget nyújtanak olyan mindennapi feladatokban, mint az ügyintézés és a bevásárlás. Több egyetem esetében is igényelhetnek a hallgatók alternatív formátumban elkészített tananyagot, valamint felolvasó vagy jegyzetelő szoftver használatát.

Az a kategória, amelyben a magyar egyetemek gyakorlatai legközelebb állnak az amerikai egyetemekéhez, az a tanulmányi kedvezmények széleskörű biztosítása. Arról nem tudtam megbizonyosodni minden vizsgált intézmény esetében, hogy valóban élhetnek-e a hallgatók a honlapokon feltüntetett kedvezményekkel a tanulmányaik során, azonban elméletben Magyarországon is hasonlóan sokféle tanulmányi kedvezményt kaphatnak a hallgatók, mint az amerikai egyetemeken. Ezek közé a kedvezmények közé tartozik például a vizsga típusának megváltoztathatósága (szóbeli helyett írásbeli, vagy fordítva), hosszabb felkészülési és válaszadási idő biztosítása, segédeszközök és személyi segítő támogatásának igénybevétele stb. (Nftv. 49 § (8) bekezdése)

A vizsgált magyar egyetemek esetében ritkán jelentek meg a honlapon a fogyatékkal élők számára ajánlott sportolási lehetőségek. Az egyetemi honlapok alapján a Pécsi Tudományegyetem, a Soproni Egyetem és az ELTE kínál kurzusokat a sportolni vágyó fogyatékos hallgatók számára. Sportolási lehetőség csak néhány egyetemi honlapon volt feltüntetve. A Pécsi és Soproni Egyetemen működik parasport szakosztály, amelynek tagjai rendszeresen vesznek részt vezetett edzéseken és versenyeznek is. A többi egyetem esetében általában felvehető kurzus formájában hirdettek meg sportolási lehetőséget. Egy esetben gyógytornász szolgáltatását ajánlják az arra rászoruló hallgatók számára.

Hasonlóan az amerikai egyetemekhez, a magyar egyetemeken is tartózkodhat vakvezető és terápiás állat.

A vizsgált magyar egyetemi honlapok túlnyomó részén sem volt feltüntetve semmilyen információ az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (SDG) kapcsán, valamint a stratégiai tervek, célkitűzések között sem került kiemelésre. Kivételt képez ez alól a Soproni, Debreceni és Budapesti Gazdasági Egyetem. Az első két intézmény esetében említés szintjén jelennek meg a célok, nem társítanak hozzá konkrét cselekvéseket és a kutatási kategóriaként kiválasztott

SDG 4 és SDG 10 cél nem kerül kiemelésre. A Budapesti Gazdasági Egyetem, azonban négy SDG céllal kiemelten foglalkozik és cselekvést is végez az elérésük érdekében. Ezek között a célok között szerepel a négyes és tízes is:

- SDG 4 – „Kifejezetten fontosnak tartjuk, hogy egyenlő hozzáférést biztosítsunk az oktatás és szakképzés minden szintjén a sérülékeny csoportok számára, beleértve a fogyatékkal élőket és hátrányos helyzetű hallgatóinkat is.”
- SDG 10 – „Oktatási és közösségi tevékenységeinkkel elősegítjük mindenkinek - korra, nemre, fogyatékkal, faji és etnikai hovatartozásra, származásra, vallásra, illetve gazdasági, vagy más helyzetre való tekintet nélkül - a társadalmi felemelkedését és a szociális, gazdasági és politikai befogadását.” (Budapesti Gazdasági Egyetem, 2023)

A vizsgált magyar egyetemek egyike sem tüntetett fel információt a fogyatékkal élők számára dedikált oldalon, amely az étkezéshez kapcsolódna. A magyar egyetemek általában nem is rendelkeznek saját étteremmel, így nem tudják befolyásolni, hogy a hallgatóik milyen ételeket fogyasztanak. Ez a szempont, tehát nem tekinthető relevánsnak a magyar környezetben.

Több vizsgált egyetem esetében is előfordul, hogy létezik egy modern, szépen felépített központi honlap, azonban ezen a felületen nem található gyakorlati információ a fogyatékkal élők számára. A Szabályzatok menüpontban megtalálható a szabályzat, amely az esélyegyenlőségi tervet vagy az etikai normákat foglalja összes, azonban ez a dokumentum nem nyújt valódi segítséget az érintett hallgatóknak. Ezek a szabályzatok bonyolult, jogi nyelven vannak megírva és egyes típusú fogyatékkal élők számára nem csak nehézséget jelent az elolvasás és megértés, hanem szinte lehetetlen (például diszlexiás, látássérült, pszichés fejlődési zavarral élő hallgatók esetében).

Az egyik kategória, amely minden vizsgált egyetem esetében hozott eredményt, az anyagi támogatás kategória volt. A fogyatékkal élők számára nyújtott kiegészítő szolgáltatások díjmentessége minden vizsgált elem esetében teljesült, valamint az összes egyetem nyújt szociális alapon pályázható ösztöndíjat, amelynek egyik kiemelt szempontja a pályázó egészségi állapotára irányul. Így tehát a fogyatékkal élő hallgatók anyagi támogatása, valamilyen szinten megvalósul.

A másik ilyen kategória az a regisztrációhoz kötött szolgáltatás volt. Az összes vizsgált egyetem esetében szükséges volt regisztrálni annak érdekében, hogy a hallgató élhessen a neki járó a kedvezményekkel. Általában egy bizottság vagy a fogyatékosügyi koordinátor részére kell

beadni a regisztrációt és a fogyatékoság igazolását. Kizárólag az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat által kiállított igazolások kerülnek elfogadásra.

A magyar egyetemek az esélyegyenlőségi szabályzataikat és irányelveiket az alábbi jogszabályok alapján készítették el:

- Magyarország alaptörvénye
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2011. évi CCIV. Törvény a nemzeti felsőoktatásról
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 87/2015. (IV. 9.) Korm. rendelet a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- ENSZ Globális Megállapodása

Ebben a listában betegségek típusaként van feltüntetve, hogy milyen kedvezményeket biztosíthat az egyetem. Összességében ésszerű alkalmazkodást biztosít a különböző típusú betegségekhez. Ahogyan a Miskolci Egyetem Fogyatékosággal élő hallgatók előnyben részesítési szabályzatában is feltüntették, a fogyatékosággal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához a hátrányokat leküzdő pozitív intézkedéseket csak a hátrány ellensúlyozásáig, kiegyenlítéséig lehet alkalmazni.

A magyar egyetemek esetében is megtalálható volt a legtöbb esetben Esélyegyenlőségi szabályzat, amelyben a fogyatékkal élő hallgatók helyzetével is foglalkoznak. Egyes egyetemek jelentéseket is készítenek, amelyekben adott időközönként, kategóriánként felülvizsgálják intézményük inkluzivitását.

Azon egyetemek, amelyeknek láthatóan folyamatosan frissítik és modernizálják a honlapjukat általában könnyebben megtalálhatók a fogyatékosággal élőknek szóló információk, hiszen átlátható és logikusan rendezett az oldal és lenyitható menüpontokból választható ki a keresett információ. Azonban ezeknél az egyetemeknél is előfordul, hogy habár a főoldal modern és stílusos, az Esélyegyenlőség aloldal egy régebbi, más dizájnnal ellátott, évek óta nem frissített holnapra visz.

A vizsgált egyetemi honlapokon jól elkülöníthető, hogy a két ország egyetemei milyen területre fektetik a hangsúlyt. Míg az amerikai egyetemek esetében minél egyszerűbb ügyintézkést és támogatási lehetőséget igyekeznek biztosítani, addig Magyarországon esetenként nehézkes és

hosszú eljárásen kell végig menniük a hallgatóknak. Az amerikai egyetemek esetében nagy hangsúlyt fektetnek a fogyatékkal élők lakhatására és az étkezésére, a magyar egyetemek esetében gyakran hiányosságok fedezhetők fel ezeken a területeken. Ezzel szemben a magyar egyetemek akár többféle ösztöndíjat is kínálnak a fogyatékkal élő hallgatóik támogatásár, míg ez Amerikában egyáltalán nem jellemző. Az alábbi ábra összehasonlítja, hogy melyek azok a területek, amelyek a leggyakrabban megjelentek a tartalomelemzés során az egyetemi honlapokon, amelyekre valószínűsíthetően nagy figyelmet szentelnek az egyetemek.

Amerikai egyetemek	Magyar egyetemek
támogató szolgálat	támogató szolgálat
épületek akadálymentesítése	épületek akadálymentesítése
tananyagok akadálymentesítése	események, közösségépítés
egyéni vizsgázási lehetőség	ösztöndíjak
lakhatás, étkezés	SDG célok
segítő személy és állat	
figyelemfelhívás, érzékenyítés	

5. táblázat: Amerikai és magyar egyetemi honlapok tartalmának fókusza (saját szerkesztés)

A kutatás során készített mátrix táblázat kivonata a dolgozat 2. sz. melléklete, amely bemutatja az amerikai és magyar egyetemek honlapján előforduló információkat kategóriánként rendszerezve, százalékos formában kifejezve.

6. Szakértői interjúk elemzése

A téma mélyebb megértése és a háttérinformációk megszerzése érdekében szakértői interjúk is készültek. Ezen kívül az interjúk célja a kutatás végső stádiumában az volt, hogy az eddig kapott eredmények realitását ellenőrizzem, olyan személyek tapasztalatai segítségével, akik ebben a közegben töltik a hétköznapijait.

A kezdő, bemutatkozó kérdéseket követően arra voltam kíváncsi, hogy a kérdezett személy mivel foglalkozik, milyen kihívásokkal szembesül a munkája során és hogyan jellemezné az esélyegyenlőség megvalósulását az egyetemen.

A szakértői beszámolók alapján minden olyan szolgáltatást fennakadás mentesen tudnak nyújtani, ami a honlapon fel van tüntetve. A megkérdezett fogyatékosügyi koordinátorok azonban mind arról számoltak be, hogy egy nagyon marginális célcsoporttal foglalkoznak és ebből a csoportból is kevés az a hallgató, akikkel kapcsolatba tudnak kerülni. Az egyetemekre felvett fogyatékos hallgatók (akik a felvételi során többletpontban részesültek a fogyatékoságuk miatt) többsége nem jelentkezik be a fogyatékosügyi koordinátornál, így ők láthatatlanok és elérhetetlenek maradnak. „A legtöbb atipikus hallgatónkkal nem is kerülünk kapcsolatba, mivel úgy elvégzik az egyetemet, hogy nincs szükségük a szolgáltatásainkra.” (A interjú).

Azok, akik bejelentkeznek, általában csak a jogszabályban rögzített, nekik járó kedvezményeket igénylik és amint megkapták a dokumentumot megszakad a kapcsolatuk a támogató szolgálattal. Nagyon kevés olyan hallgató van, aki valóban jelen van a támogató szolgálatok munkája során. Nekik általában többféle és folyamatos segítségre van szükségünk (pl.: segítség a közlekedésben, bevásárlásban), azonban nyitottak a szolgálat által szervezett programokra és eseményekre. A Pécsi Tudományegyetem Támogató Szolgálatának kiemelt célja, hogy közösséget építsen a fogyatékkal élő hallgatóik számára, valamint törekednek a nemzetköziesítésre, hiszen a fogyatékkal élő hallgatóknak sokkal nehezebb nemzetközi közegben megtalálni a helyüket, ám egy kis segítséggel sikerülhet.

Arra a kérdésre, hogy mi a legnagyobb kihívásuk a mindennapok során, a fogyatékosügyi koordinátorok egységesen a megfelelő kommunikáció hiányát nevezték meg, mint a problémás ügyek okozóját. Az a tapasztalatuk, hogy a hallgató és oktató között kialakult konfliktusokat empátiával, helyes kommunikációval fel lehet oldani, még ha ehhez néha a koordinátor

mediációja is szükséges. „Az elsődleges akadály, a kommunikáció: hogy az oktató egyáltalán megértse, hogy mi a hallgató problémája.” (A interjú)

A szakértői interjúkból egyértelműen levonható az a következtetés, hogy az oktatókkal való együttműködés során a legfontosabb dolog a helyes kommunikáció és az empátia. A fogyatékosügyi koordinátorok hatáskörébe tartozik a hallgató és oktató közötti konfliktusok feloldása, amely eredhet vélt vagy valós sérelmekből. Gyakori, hogy a hallgató hátrányosan megkülönböztetve érzi magát, ami az oktató nem megfelelő kommunikációjából ered. Tehát nagy szükség lenne arra, hogy az oktatók képesek legyenek odafigyelve és helyesen kommunikálni a hozzájuk forduló fogyatékos hallgatókkal.

Egy másik gyakran előforduló akadály a fogyatékkal élő hallgatók előtt a bonyolult, bürokratikus ügyintézési folyamatok. Egyes betegséggel küzdő hallgatók számára nagy nehézséget okoz a különféle adminisztrációs feladatok elintézése, vagy a tantárgyaikhoz kapcsolódó feladatok ellátása (vizsgajelentkezés, határidők betartása) ezért személyi segítséget vehetnek igénybe, aki leggyakrabban egy szaktársuk.

A fogyatékosügyi koordinátorok sajnos nem sokat tudnak a hallgatók személyes megéléseiről, hiszen csak néhány hallgató fordul hozzájuk ilyen ügyben és ezek általában már szélsőséges, problémás ügyek. Összességében elmondható, hogy a fogyatékos hallgatók megtalálják a helyüket és a megfelelő kedvezményekkel sikeresen elvégzik az egyetemet. Habár az egyetemek törekednek arra, hogy a teljes képzéskínálatuk elérhető legyen minden hallgató számára, azonban az interjúk során kiderült, hogy még továbbra is vannak olyan képzések vagy kurzusok, amelyek esetében egyes fogyatékkal élők akadályba (fizikai vagy virtuális) ütköznének, így nem tudják elvégezni.

A megkérdezett szakértők intézményei, mind törekszenek arra, hogy felhívják az összes egyetemi polgár figyelmét a fogyatékosággal élők helyzetére. Legkézenfekvőbb és legpraktikusabb eszköz erre a célra – elmondásuk szerint – a sport, hiszen ez mindenki számára jót tesz, kimozdítja az embereket a mindennapi kerékvágásból és az egészségesek ki is próbálhatják, hogy milyen a parasport. „A sport nagyon nagy favorit és nagy mankót jelent nekünk is, olyan szempontból, hogy a sportban rengeteg olyan lehetőség van, amit el sem tudunk képzelni.” (A interjú).

Ezen kívül a civil szervezetekkel való együttműködés és a kézművesség által lehet nagyon hatékonyan összehozni a tipikus hallgatókat a fogyatékkal élő társaikkal. A Pécsi

Tudományegyetem Támogató Szolgálatát például számos civil szervezettel és társadalmi vállalkozással együttműködve tart szakspecifikus előadásokat hallhatóiknak.

Egyes egyetemek az érzékenyítésre és figyelemfelhívásra is nagy hangsúlyt fektetnek. A Budapesti Gazdasági Egyetem különböző szakértőkkel készített kisvideót forgatott a leggyakrabban megjelenő fogyatékoságokról. „Ezek 3-5 perces kisfilmek, amelyekben a felsőoktatásról beszélgetünk és igyekszünk a fogyatékkal élők szempontjából bemutatni azt.” (B interjú)

Arra a kérdésre, hogy fejleszteni szeretnék-e a kommunikációt, nagyobb láthatóságot szeretnének-e elérni, az a válasz érkezett, hogy igen, azonban ez a téma tekinthető intimnek és valamennyire tabunak is, így nem gondolják, hogy a honlap legláthatóbb helyeinek egyikén kellene megjelennie. A megkérdezett egyetemek fogyatékosügyi irodái számára nagy kihívást jelent az egyetemi honlapon történő megjelenésük és az információk frissítése, hiszen általában egyedül dolgozik ezen a fogyatékosügyi koordinátor a számos más feladata mellett. Elmondható, hogy a kommunikáció fejlesztése érdekében szükség lenne extra erőforrások bevonására, mind anyagi, mind emberi erőforrás tekintetében. „Azt kell mondjam, hogy a kommunikációnk sajnos nem túl erős. De talán ez a célcsoport miatt is van, mégiscsak egy marginális területről van szó” (C interjú).

Az interjúkból kiderült, hogy az egyetemek kommunikációs csapata segít a fogyatékosügyi irodáknak megjelenni a honlapon, azonban a tartalomgyártás és rendszerezés a koordinátorra hárul, akinek nem ez a prioritása, tehát ez okozhatja, hogy több magyar egyetem esetében is rendezetlen és idejét múlt a fogyatékosággal élők számára információkat nyújtó aloldal.

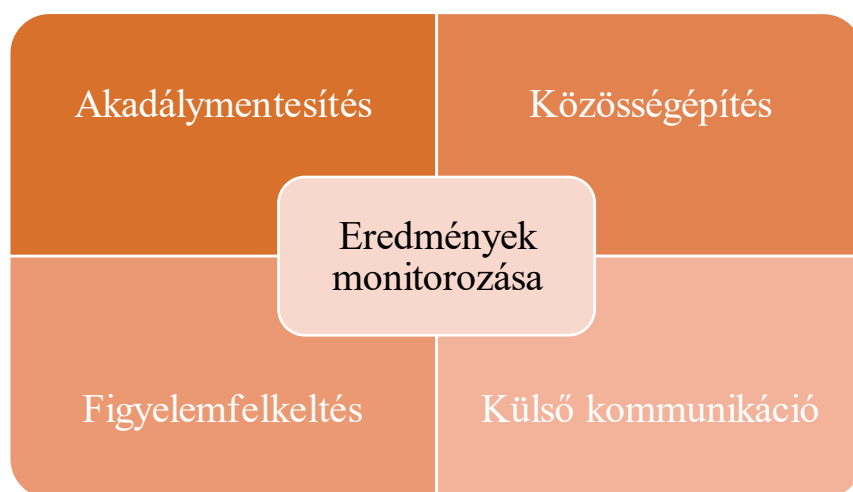
Az interjúalanyok által képviselt egyetemek rendszeresen készítanak esélyegyenlőségi jelentést, amelyben célokat tűznek ki maguk elé és az egyik intézmény esetében megjelentek az SDG célok is, azonban ezeket célokat nem lehet konkrétan mérni és számszerűsíteni a szakértő szerint, inkább csak törekedni kell az irányába. Ahogy azt a tartalomelemzés során is megállapítottam, a legtöbb magyar egyetem nem említi, az SDG célokat és az interjúk során is az került megerősítésre, hogy az intézmények elérhetőbb és könnyebben mérhető célokat tűznek ki. „az egy ilyen vállalkozásunk, hogy éves szinten monitorozzuk az esélyegyenlőségi tervünket”. (B interjú)

Az interjúk során szó esett a fogyatékos hallgatók számára nyújtott anyagi támogatásokról is. Az összes megkérdezett fogyatékosügyi koordinátor jelezte, hogy a szociális ösztöndíjak elbírálása nem az ő vagy az irodájuk hatáskörébe tartozik, így arról nem rendelkeznek

információval. Eszközöket tudnak biztosítani a hallgatóknak (pl.: nagyothallóknak zajsűrítő készüléket, stb.), valamint egy esetben számoltak be arról, hogy rendelkezésre áll egy adott keretösszeg, amit a rászoruló hallgatók további eszközökre, könyvekre, oktatási anyagokra tudnak elkölteni. Egyéb ösztöndíjjal vagy támogatással nem tudják enyhíteni a fogyatékkal élő hallgatók extra költségeit.

Összességében a szakértői interjúk is azt a tényt erősítették meg, hogy a magyar egyetemek igyekeznek a lehetőségeikhez mérten támogatni a fogyatékkal élő hallgatókat és törekszernek minél több információt megosztani velük, azonban gyakran a feladatok mennyisége okán a weboldalon történő kommunikációra már nem marad erőforrás. Azonosíthatók voltak olyan szolgáltatások, például közösségépítő foglalkozások vagy érzékenyítő események, amelyek nem jelentek meg a honlapon, így az esetleges érdeklődők ezen a csatornán keresztül nem jutnak hozzá a megfelelő információhoz.

A szakértő interjúk alapján a vizsgált egyetemek fogyatékosüggyel foglalkozó szervezeteinek fókuszában az akadálymentesség fejlesztése, a közösségépítés és figyelemfelkeltés, a külső kommunikáció fejlesztése, valamint az eredmények mérése és ellenőrzése áll.

3. ábra: Szakértői interjúk által érintett fő területek összefoglalása (saját szerkesztés)

7. Kutatási eredmények

7.1. Hasonlóságok

Az elemzés során számos olyan tényezővel találkoztam, amelyek mind a magyar, mind az amerikai egyetemek esetében megegyeztek, habár természetesen méret és színvonalbeli különbségek előfordultak.

Egyik ilyen kategória az akadálymentességre való erőteljes törekvés volt, mind fizikailag, mind pedig virtuálisan. Az amerikai egyetemek honlapján szolgáltatások széles köre áll rendelkezésére azoknak a hallgatónak, akiknek szükségük van bármilyen támogatásra az eredményes tanuláshoz. Petri és Markos (2021) kutatásukban megállapítottak, hogy hazánkban több aspektusból is nehézségekbe ütközik a fogyatékkal élők felsőoktatásban történő részvétele, mivel számos helyzetben fizikai és virtuális akadályokba ütköznek azonban a magyar egyetemek egy része erőteljesen törekszik az akadálymentesség megvalósítására, habár a számos területen fejlődhetnek még. A honlapokon talált információk alapján minden vizsgált intézmény esetében központi téma az akadálymentesség biztosítása és lépésről-lépésre történik a fejlesztés.

A másik hasonlóságot mutató kategória a fogyatékkal élők számára nyújtott szolgáltatások díjmentessége. Mind a két vizsgált csoport esetében ingyenesen érhető el a fogyatékosügyi irodák minden fajta szolgáltatása.

Szintén hasonló eredményekre jutottam a törvényeknek és szabályzatoknak való megfelelés kategóriájában. Mindkét vizsgált csoport tagjai feltüntették a honlapjukon, hogy milyen állami jogszabályoknak és belső szabályzatoknak felelnek meg. Megtalálhatók esélyegyenlőségi és diversity tervek, valamint jelentések is mind az amerikai, mind a magyar honlapokon. A 2018-ban kiadott Disability and Development Report is hangsúlyozza, hogy mennyire fontos helyi és országos szinten is szabályok létrehozni és folyamatosan figyelemmel kísérni az eredményeket.

7.2. Különbségek

Hatalmas különbségek fedezhetőek fel a fogyatékkal élők benyújtandó igazolásai terén a két vizsgált csoportban. A magyar egyetemek kizárólag az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat által kiállított igazolás alapján ad kedvezményeket a hallgatóinak, így egyesek nem részesülhetnek semmilyen kedvezményben mindössze azért, mert nincs meg az elvárt dokumentációjuk (pl.: olyan hallgatók, akik külföldi középiskolából érkeztek és nincs gyermekkorig visszanyúló kórtörténetük). Egyes amerikai egyetemek némely szolgáltatásuk igénybevételéhez egyáltalán nem kérnek szakértői véleményt, de az összes többi egyetemen sincs ennyire szigorú feltételekhez kötve az, hogy valakit megillessenek a fogyatékosága szerinti kedvezmények. Morina és Perera (2020) szerint kifejezetten megterhelő egyes fogyatékosággal élők számára a bürokratikus eljárások intézése, így sokkal

A kategória, amiben a magyar egyetemek felül múlják a tengeren túli intézményeket, az az intézményi ösztöndíjak és szálláshely kedvezményes biztosítása. Az amerikai egyetemek egyikén sem áll rendelkezésre, olyan intézmény által biztosított szociális alapú ösztöndíj, mint ami az összes vizsgált magyar egyetemen elérhető. A szakirodalom elemzése alapján a fogyatékkal élő hallgatók anyagi nehézségeket is tapasztalnak a tanulmányaik során, hiszen extra költségek jelentkeznek a fogyatékoságukból adódóan. (Madhesh, 2023) Ezeket a költségeket enyhítheti némiképp az egyetemek által biztosított szociális ösztöndíj és a kollégiumi lakhatás támogatása.

Az amerikai egyetemek honlapjai közül egyiken sem volt utalás arra, hogy szem előtt tartják az SDG célokat, míg egyes magyar egyetemek nevesítették is, hogy melyik cél elérésére hogyan törekednek. Ez a törekvésük összhangban áll azzal, hogy Tetrevova és mtsai. (2021) szerint annak érdekében, hogy érvényesek legyenek a honlapon megtalálható információk, az egyetemeknek különböző tanúsítványoknak kell megfelelniük és tevékenységeinek az SGD célokat figyelembe véve kellene megvalósulniuk.

A magyar egyetemek nagy részének a kommunikációja elmarad az amerikai egyetemekhez képest, mind megjelenésben, mind pedig tartalomban. A kutatás során több magyar egyetem esetében is nehézkes volt a fogyatékos hallgatók számára szóló aloldalt megtalálni a honlapon és gyakran nem is tartalmazott elegendő információt. Egyes egyetemek esetében mindössze egy elavult, az egyetem fő honlapjától stílusban is eltérő aloldal található, amely hiányos információkkal szolgál és olyan fontos információkat nem érhet el az érdeklődő, mint például az épület akadálymentessége.

7.3. Fejlesztési javaslatok

A szakirodalom elemzése, a webtartalom elemzés és a szakértői interjúk elemzését követően megfogalmazható néhány javaslat, amelyekkel a magyar egyetemek előrelépést érhetnek el társadalmi fenntarthatóság terén. A kutatás során arra a kérdésre is kerestem választ, hogy melyek a jellemző és hiányos szolgáltatások a magyar egyetemek és az amerikai egyetemek esetében, valamint, hogy milyen hasonlóságok és különbségek azonosíthatóak a két állam egyetemei között? Ezen kérdések mentén sok olyan tényező került azonosításra, amely jelen van az amerikai egyetemek fogyatékkal élő hallgatóik számára nyújtott szolgáltatási között, azonban itthon nem, vagy hiányosan található meg. Ezek alapján fogalmazom meg a következő fejlesztési javaslatokat a magyar egyetemek számára.

Az egyetemek akadálymentességének vizsgálata során egyes amerikai egyetemek esetében a honlapján megtalálható volt egy online panaszbejelentő kérdőív, amin bármilyen fennálló akadály, valós időben bejelenthető. Azt gondolom, hogy egy ilyen felület létrehozása nagyon hasznos lehet a magyar egyetemek számára is, hiszen lehetnek olyan fizikai vagy virtuális akadályok, amelyekről nem tud a támogató szolgálat, azonban a bejelentés hatására könnyen orvosolni tudnák. Ezen kívül bármilyen más ötlet megosztására is hasznos lehet, hiszen azon tudják, hogy milyen fejlesztésre van valóban szükség a befogadóbb egyetem eléréséhez, akik valamilyen fogyatékkal élnek és ennek hatására akadályokba és elutasításba ütköznek.

Kiemelt problémaként fordult elő a szakértői interjúk során a nem megfelelő kommunikáció a hallgatók és oktatók között. Az ehhez hasonló problémák elkerülésére és feloldására egyes amerikai egyetemek workshopokat és előadásokat tartanak, úgy a hallgatóknak, mint az oktatóknak. Az ilyen események érzékenyíthetik az oktatókat és segíthetnek átérezni a hallgatók helyzetét, valamint a hallgatókat felkészíti arra, hogy helyesen tudja kommunikálni a fogyatékoságát és a szükségleteit. Kiemelten hangsúlyozták az amerikai egyetemek honlapján, hogy senki sincs arra kötelezve, hogy megossza a fogyatékoságát másokkal, azonban, ha kedvezményekhez szeretne jutni, valamilyen módon tudatnia kell a helyzetét az oktatóval.

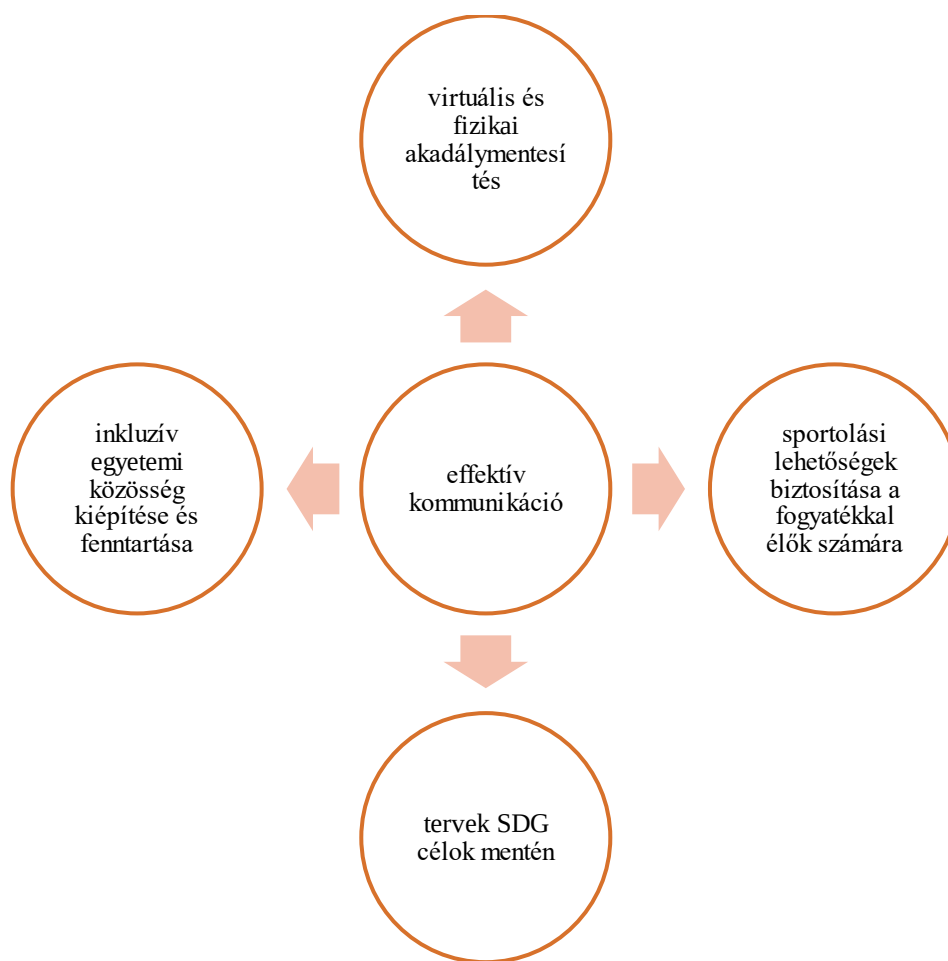
Harmadik, kiemeleten fontos fejlesztési terület az online kommunikáció fejlesztése lehetne. A kutatás rámutatott arra, hogy a magyar egyetemek is igyekeznek fejleszteni a szolgáltatásaikat és befogadó, támogató közösséget biztosító intézményként várni a fogyatékkal élő hallgatókat, azonban mindezeket a lehetőségeket csak úgy tudják meg a leendő (vagy már oda járó) hallgatók, ha az egyetem rendszeresen és valóságnak megfelelően kommunikál róluk. Az egyetemi honlapokat statikus kommunikációs csatornaként nem is lenne szükséges gyakran

frissíteni, azonban közelgő vagy már megvalósult eseményeket és programokat a honlapra is fel lehetne tölteni. Ezen kívül hallgatói beszámolók, tervezett kulturális vagy sportesemények is megjelenhetnének a honlapokon, ezzel is még inkább fogyatékosbaráttá téve az egyetem online megjelenését.

A kutatás során az is kiderült, hogy amíg a vizsgált amerikai egyetemek mindegyike számos sportolási lehetőséget kínál a fogyatékkal élőknek, addig a magyar egyetemek nagy része nem tud egyetlen fajta parasportolási lehetőséget sem ajánlani a hallgatóinak. Ezen a területen is számos fejlesztést lehetne végrehajtani, hiszen, ahogy a szakértői interjúkból is kiderült, a sportnak nagyon jó feszültségoldó és közösségépítő ereje van.

Habár a vizsgált magyar egyetemek között előfordult, hogy az SDG célokat említik, míg az amerikai egyetemek közül egyik honlapon sem tettek említést róla, mégis ezen a területen is fejlődési lehetőség áll a magyar egyetemek előtt. Tetreova és szerzőtársai (2021) azt javasolják, hogy az USR tevékenységeknek és a kommunikációnak is az SDG célokon kell alapulniuk, tehát a magyar egyetemeknek érdemes lehet a fogyatékosügyi terveiket és célkitűzéseiket az SDG célok által nyújtott iránymutatás alapján elkészíteni.

Az alábbi ábra a magyar egyetemek előtt álló fejlesztési lehetőségeket mutatja be, amelyek mind szerepelhetnek majd a szintén fejlesztendő egyetemi külső kommunikációban.

4. ábra: Fejlesztési lehetőségek (saját szerkesztés)

8. Összegzés

Az elvégzett kutatás rávilágított arra, hogy a magyar egyetemek előtt rengeteg fejlődési lehetőség áll a fogyatékkal élő hallgatókkal való törődés terén. Habár a kutatás során, a szakértői interjúkban felmerült, hogy viszonylag marginális célcsoport igényeit célozzák ezek a szolgáltatások, mégis tapasztalható, hogy az amerikai egyetemek mennyi szolgáltatást és lehetőséget nyújtanak ennek a kis csoportnak is. Magyar viszonylatban egyértelműen még kevesebb fogyatékkal élő hallgatóval kerülnek kapcsolatba az egyetemek, hiszen az egyetemek összes hallgatói létszáma is kevesebb, mint a vizsgált amerikai egyetemek esetében, azonban így is nagyon fontos törődni az elérő igényű hallgatókkal.

A szakirodalmi elemzés során talált akadályok és problémák a kutatás során is megjelentek és voltak olyanok, amelyekre nyújtanak megoldást a magyar egyetemek, azonban olyanok is vannak, amelyek a mai napig megoldatlanok vagy rosszul működnek. A kommunikáció fontossága a szakirodalom elemzése alapján megkérdőjelezhetetlen, azonban a magyar egyetemek többsége nem tudott még olyan fejlett külső kommunikációt kiépíteni, amellyel hatékonyan tudna információkat megosztani online a fogyatékkal élők számára.

Az összehasonlítás során kiderült, hogy vannak olyan kategóriák, amelyekben még nagyon sokat fejlődhetnek a magyar egyetemek. A kutatás kezdetén a következő kérdés került megfogalmazásra: Milyen fogyatékkal élő hallgatók számára nyújtott szolgáltatások jellemzők Magyarországon és az Egyesült Államok egyetemeire?

Erre a kérdésre a kutatás elvégzése után összességében azt a választ lehet adni, hogy a magyar egyetemek számos szolgáltatást nyújtanak a fogyatékkal élő hallgatóik számára, azonban az amerikai egyetemek még jelentős olyan jó gyakorlattal rendelkeznek, amelyeket a magyar egyetemek is tudnának hasznosítani.

A kutatás során kirajzolódtak azok a területek, ahol a legtöbb hiányosság fedezhető fel a magyar egyetemek fogyatékosok számára nyújtott szolgáltatásaiban az egyetemi honlapok alapján. Ezek a területek a virtuális és fizikai akadálymentesítés fejlesztése, az inkluzív egyetemi közösség kiépítése és fenntartása, esélyegyenlőség tervek készítése az SDG célok mentén és ezek implementálása, valamint sportolási lehetőségek biztosítása a fogyatékkal élő hallgatók számára. A szakértői interjúk elemzését követően kirajzolódott, hogy a magyar egyetemek számára nehézséget jelent a szolgáltatásaik online kommunikációja, valamint esetenként a belső kommunikáció is.

Számos egyetemi honlap elmaradott és ritkán frissített, mivel az egyetemek a hiányzó erőforrások problémájával küzdenek. A fentebb megfogalmazott fejlesztési javaslatok pedig mind összefüggenek az egyetemek fogyatékkal élők számár nyújtott kommunikációjával, hiszen egy jól felépített honlapon lehet igazán bemutatni mindazokat a szolgáltatásokat, amelyeket az egyetem kínál.

A kutatás főbb eredményei, hogy a magyar egyetemek online, statikus kommunikációjában megjelennek a fogyatékkal élő hallgatók számára szóló információk, azonban koránt sem olyan széles kínálatban, mint a vizsgált amerikai egyetemek esetében, valamint amennyire a szakirodalom által szükségesnek tartott. Ezen kívül, a szakértői interjúk segítségével azonosíthatók voltak olyan szolgáltatások is, amelyek egyáltalán nem szerepeltek az egyetemi honlapokon, így kijelenthető, hogy szükséges lenne fejleszteni és frissíteni a honlapok tartalmát.

A kutatás egyik limitációja a földrajzi behatároltság. Magyar egyetemek kerültek összehasonlításra az Egyesült Államok vezető fogyatékosbarát egyetemeivel, azonban mind két részről bővíthető lenne a kutatás, például a közép-európai egyetemeket lehetne összehasonlítani a világ vezető fogyatékosbarát egyetemeivel.

Ezen kívül a kutatás az egyetemi kommunikáció statikus csatornájára, a honlapokra korlátozódott, az elemzett információk innen származtak. Habár a kutatás kiegészült szakértői interjúkkal, akkor is bővíthető lenne ez információk forrása. Az egyetemek többféle, dinamikus felületen, például a közösségi médián keresztül is kommunikálnak, valamint az egyetemek offline kommunikációja (plakátok, szórólapok) is jelentős. Ezen csatornák vizsgálata is nagyon izgalmas kutatási terület lehet.

9. Felhasznált irodalom

2013. évi LXII. törvény A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról (2013). <https://fszk.hu/hir/2013-evi-lxii-torveny-a-fogyatekos-szemelyek-jogairol-es-eselyegyenloseguk-biztositasarol-szolo-1998-evi-xxvi-torveny-modositasarol/>
- Abbinett, E., Smith, P., & Packer, R. (2024, január 23). *Students with physical disabilities explain the challenges they face when they go to university*. The Conversation. <http://theconversation.com/students-with-physical-disabilities-explain-the-challenges-they-face-when-they-go-to-university-220963>
- Aguirre, A., Carballo, R., & Lopez-Gavira, R. (2021). Improving the academic experience of students with disabilities in higher education: Faculty members of Social Sciences and Law speak out. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 34(3), 305–320. <https://doi.org/10.1080/13511610.2020.1828047>
- Ali, M., Mustapha, I., Osman, S., & Hassan, U. (2021a). University social responsibility: A review of conceptual evolution and its thematic analysis. *Journal of Cleaner Production*, 286, 124931. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124931>
- Ali, M., Mustapha, I., Osman, S., & Hassan, U. (2021b). University social responsibility: A review of conceptual evolution and its thematic analysis. *Journal of Cleaner Production*, 286, 124931. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124931>
- Babbie, E. (2003). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó.
- College Consensus. (2021, november 30). *Best Disability Friendly Colleges and Universities for 2022 | Top Schools for Disabled Students*. <https://www.collegeconsensus.com/rankings/best-disability-friendly-colleges/>
- Disability and Development Report—Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities* (o. 365). (2018). Egyesült Nemzetek Szövetsége.

- El-Kassar, A.-N., Makki, D., Gonzalez-Perez, M. A., & Cathro, V. (2022). Doing well by doing good: Why is investing in university social responsibility a good business for higher education institutions cross culturally? *Cross Cultural & Strategic Management*, 30(1), 142–165. <https://doi.org/10.1108/CCSM-12-2021-0233>
- EUR-Lex—Corporate social responsibility—HU. (2021). <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/glossary/corporate-social-responsibility-csr.html>
- Géring Z. (2014). Tartalomelemzés: A virtuális és a valós világ határán : Egy vállalati honlap-elemzés bemutatása. *Kultúra és közösség, IV. folyam V. évfolyam*(1.), Article 1.
- Gyulavári, T., Mitev, A., Neulinger, Á., Neuman-Bódi, E., Simon, J., & Szűcs, K. (2017). *A marketingkutatás alapjai.* Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/dokumentum/dj240ama__1/
- Huang, Y.-F., & Do, M.-H. (2021). Review of empirical research on university social responsibility. *International Journal of Educational Management*, 35(3), 549–563. <https://doi.org/10.1108/IJEM-10-2020-0449>
- Jorge, M., & Peña, F. J. (2017). Analysing the Literature on University Social Responsibility: A Review of Selected Higher Education Journals: Literature on University Social Responsibility. *Higher Education Quarterly*, 71. <https://doi.org/10.1111/hequ.12122>
- Kendall, L. (2017). Supporting students with disabilities within a UK university: Lecturer perspectives. *Innovation in Education and Teaching International*, 55(6), 694–703.
- Kotler - Lee. (2007). *Vállalatok társadalmi felelősségvállalása* (Budapes). HVG Könyvek.
- Kvale, S. (2005). *Az interjú—Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba.* József Műhely.
- Lukács, R. (2015). A vállalati társadalmi felelősségvállalás kommunikációjának elvei és eszköztudománya a marketingben. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 46. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2015.09.01>

- Madhesh, A. (2023). Quality of life of higher education students with disabilities at Shaqra University. *Research in Developmental Disabilities*, 138, 104520.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2023.104520>
- Moriña, A., & Perera, V. H. (2020). Inclusive Higher Education in Spain: Students with Disabilities Speak out. *Journal of Hispanic Higher Education*, 19(3), 215–231.
<https://doi.org/10.1177/1538192718777360>
- Nárai, Reisinger, M., Adrienn. (2016). *Társadalmi felelősségvállalás és részvétel*. Dialóg Campus Kiadó.
- Petri, G. (2021). *Akadályok felsőfokon—Mozgáskorlátozott emberek egyetemi részvételének akadályai*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27596.13445>
- Reisinger A., & Dános Z. (2021). Az egyetemi társadalmi felelősségvállalás területi hatásai – négy magyarországi egyetem vizsgálatával. *Tér és Társadalom*, 35(3), 87–107.
<https://doi.org/10.17649/TET.35.3.3342>
- Terestyéni, T. (2001). Magyarország és az Európai Unió a sajtó tükrében (Egy tartalomelemzéses vizsgálat eredményei). *Szociológiai szemle*, 2., 16-34.
- Tetreva, L., Vavra, J., & Munzarova, S. (2021). Communication of Socially-Responsible Activities by Higher Education Institutions. *Sustainability*, 13(2), 1–17.
- Vallaes, F., de la Cruz, C., & Sasia, P. M. (2009). Responsabilidad social universitaria: Manual de primeros pasos | Publications. In *Responsabilidad social universitaria Manual de primeros pasos*.
<https://publications.iadb.org/publications/spanish/viewer/Responsabilidad-social-universitaria-Manual-de-primeros-pasos.pdf>
- Webber, A. (2023, január 31). *10 Business Benefits of Corporate Social Responsibility (CSR)*. TeamBonding. <https://www.teambonding.com/10-business-benefits-of-corporate-social-responsibility/>

Welcome to UI GreenMetric—UI GreenMetric. (é. n.). Elérés 2023. október 2., forrás
<https://greenmetric.ui.ac.id/about/welcome>

WBCSD (World Business Council for Sustainable Development) (1999) Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations, World Business Council for Sustainable Development, Geneva.

Amerikai egyetemek honlapjának elérhetősége

1. Stanford Egyetem <https://oae.stanford.edu/>, letöltve 2023.09.04.
2. Michigani Egyetem <https://ssd.umich.edu/> , letöltve: 2023. 09.06.
3. Cornell Egyetem <https://sds.cornell.edu/> , letöltve: 2023. 09. 10.
4. Floridai Egyetem <https://disability.ufl.edu/> , letöltve: 2023.09. 12.
5. Texasi Egyetem <https://diversity.utexas.edu/disability/> letöltve: 2023.09.12.
6. Georgia Technológiai Intézet <https://disabilityservices.gatech.edu/> letöltve: 2023.09.14.
7. Washingtoni Egyetem (Seattle Campus) <https://depts.washington.edu/uwdrs/> , letöltve: 2023.10.06.
8. Illinois Egyetem (Urbana-Champaign) <https://dres.illinois.edu/> , letöltve: 2023. 10.06.

Magyar egyetemek honlapjának elérhetősége

1. Pécsi Tudományegyetem <https://tamogatoszolgalat.pte.hu/hu> , letöltve: 2023.09.26.
2. Szegedi Tudományegyetem <https://www.eletv.u-szeged.hu/eselyegyenloseg/eselyegyenloseg?folderID=22568&folderID=22568&folderID=22568&objectParentFolderId=22568> , letöltve: 2023.10.02.
3. Soproni Egyetem <https://www.uni-sopron.hu/-tamogato-szolgalat> , letöltve: 2023.10.02.
4. Eötvös Loránd Tudományegyetem <https://www.elte.hu/eselyegyenloseg> , letöltve: 2023.10.03.
5. Debreceni Egyetem <https://unideb.hu/eselyegyenlosegi-szolgalattasok> , letöltve: 2023.10.02.
6. Semmelweis Egyetem <https://semmelweis.hu/az-egyetemrol/eselyegyenloseg-es-etikai-kodex/> , letöltve: 2023.10.04.
7. Pannon Egyetem <https://hallgatok.uni-pannon.hu/index.php> , letöltve: 2023.10.05.

8. Budapesti Gazdasági Egyetem <https://uni-bge.hu/hu/fenntarthatosag/eselyegyenloseg> ,
letöltve: 2023.09.26.
9. Budapesti Corvinus Egyetem <https://www.uni-corvinus.hu/fooldal/elet-a-corvinuson/hallgatoi-tanacsadas-es-tamogatas/egyenlo-esely-a-tanulashoz/> , letöltve:
2023.09.27.
10. Miskolci Egyetem <https://www.uni-miskolc.hu/eselyegyenloseg-terv> , letöltve:
2023.10.09.
11. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem <https://uni-eszterhazy.hu/egyetem/m/egyetem/eselyegyenloseg> letöltve: 2024.01.20.
12. Nyíregyházi Egyetem <https://eselyegyenloseg.nye.hu/> letöltve: 2024.01.20.

10. Mellékletek

1. sz. Melléklet

Szakértői interjú guide

Bemutakozás és a szakdolgozati téma bemutatása. Az interjúalany és a téma kapcsolódásának ismertetése.

Bemutakozó, kezdőkérdések

1. Mesélne egy kicsit a munkájáról? Mióta dolgozik az Egyetemen? Milyen pozícióban dolgozik jelenleg?
2. Milyen kihívásokkal szembesül munkája során a mindennapokban?

USR, esélyegyenlőség az egyetemen

3. Mit gondol, jelenleg az Egyetemen milyen fő tényezők és feltételek járulnak hozzá az egészséges egyenlőtlenségekhez?
4. Igénybe veszik a jelenleg ide járó hallgatók a fogyatékosügyi koordinátor segítségét? Ha igen, nagyjából hányan vannak?
5. Van lehetőségük egyéni konzultációk részt venni/ egyéni tervet kapni?
6. Milyen gyakran konzultál ezekkel a hallgatókkal?
7. Azok a hallgatók, akikkel kapcsolatban van hogyan élik meg az „egyetemi élményt”? Megtalálják a helyüket az egyetemi közösségben? Volt már olyan, hogy azért szakította meg a tanulmányait, mert nem tudott az egyetemi közösségbe beilleszkedni?
8. Van lehetőségük az érdekképviseletre? Van valamilyen közösség, amit ők alakítottak ki vagy nekik szervezték?
9. Az Egyetem szervez olyan programokat, amelyekkel felhívja a figyelmet az inkluzív oktatás fontosságára és érzékenyíti az egyetemi polgárokat?
10. Olvastam a honlapon, hogy lehetőség van a vizsga típusának megváltoztatására, egyes vizsgaelemek alóli mentesülésre és segítő eszközök használatára. Ezzel kapcsolatban elfogatóak, rugalmasak az oktatók?
11. Az oktatók fordulhatnak a fogyatékosügyi koordinátorhoz, hogyha fogyatékkal élő hallgató jár az órájukra?

Akadálymentesítés

12. Milyen mértékben van akadálymentesítve a kollégium? Hány fő speciális igényű hallgató elszállásolása lehetséges? Tervezik ezt bővíteni? *(ha a honlapon erről nem volt információ)*
13. Biztosít az egyetem parasportolási lehetőséget? A kötelező testnevelés órát tudják a mozgáskorlátozottak is teljesíteni? *(ha a honlapon erről nem volt információ)*
14. Milyen támogató eszközöket/szoftvereket vehetnek igénybe a hallgatók? Élnek ezzel a lehetőséggel? *(ha a honlapon erről nem volt információ)*

15. Van lehetőségük a fogyatékkal élő hallgatónak arra, hogy az általuk hallgatott órák terembeosztása igazodjon az igényeikhez?
16. Van lehetőség speciális környezetet biztosítani az órákon, vagy esetleg csak vizsgák alkalmával? Kevesebb zaj, halványabb fények/erősebb fények

Anyagi támogatás

17. Biztosít az egyetem anyagi támogatást a fogyatékkal élő hallgatók számára a szociális ösztöndíjon kívül? Amennyiben igen, milyen formában teszi ezt?
18. Összekapcsolja az egyetem a hallgatókat fogyatékosokkal kapcsolatos alapítványokkal/szervezetekkel? Alapítványi ösztöndíjak rendelkezésre állnak?

Kommunikáció, SDG célok

1. Ki kezeli a téma egyetemi kommunikációját?
2. A honlapon megtalálható információkat milyen gyakran frissítik? Az érdeklődőknek lehetőségük van minden fontos információt/ elérhetőséget megtalálni?
3. Tervezik frissíteni azt a honlapot, ami ezeket az információkat tartalmazza, hogy illeszkedjen a fő honlap arculatához?
4. Milyen célokat tűztek ki a következő évre/ erre a tanévre?
5. Milyen rendszerességgel monitorozzák/ gyűjtik az adatokat? Készítenek jelentést?
6. A honlapon található kitűzött SDG célok megvalósítására való törekvések kapcsolódnak a fogyatékkal élő hallgatókhoz? A kitűzött célok elérésében hol tart az egyetem?

*Interjú lezárása, egyéb hozzáfűzni valók, kérdések az interjúalany részéről.
Köszönetnyilvánítás, elköszönés*

2. sz. Melléklet

Kategória	Alkategória 1	Alkategória 2	Amerikai egyetemek		Magyar egyetemek	
akadálymentes oktatás	fizikai és virtuális hozzáférhetőség	fizikailag elérhető tantermek, közösségi terek, sportpályák	8/8	100%	7/12	58,3%
		támogató szoftverek, eszközök (Braille-írás, jegyzetelő, felolvasó program)	8/8	100%	5/12	41,6%
		speciális környezet (halványabb fények, kisebb csoportlétszám)	4/8	50%	3/12	25%
	előítéletek, megkülönböztetés megszüntetése		2/8	25%	3/12	25%
	támogató szolgálat		8/8	100%	12/12	100%
	kurzusok, specializációk elérhetősége		4/8	50%	0/12	0%
	speciálisan képzett tanárok		2/8	25%	1/12	8,3%
sportolási lehetőség	adaptív sportolási lehetőségek		5/8	62,5%	5/12	41,6%
SDG célok	4 - minőségi oktatás		0/8	0%	3/12	25%
	10 - egyenlőtlenségek csökkentése		0/8	0%	1/12	8,3%
megfelelő életkörülmények	közlekedés a szállás és az oktatás helyszíne között		8/8	100%	3/12	25%
	étkeztetés		6/8	75%	0/12	0%
	akadálymentesített		8/8	100%	12/12	100%
előírásoknak való megfelelés	nemzeti / EU szintű		8/8	100%	12/12	100%
	intézményi szintű		8/8	100%	12/12	100%
érzelmi jóllét	kapcsolat minősége a hallgatótársakkal		5/8	62,5%	6/12	50%
	kapcsolat minősége az oktatókkal		4/8	50%	5/12	41,6%
	befogadás, közösséghez való tartozás érzése		8/8	100%	7/12	58,3%
	érdekképviselés, érdekérvényesítés lehetősége		8/8	100%	2/12	16,6%
	figyelemfelkeltés az inkluzív oktatásra és a fogyatékos hallgatók befogadására		6/8	75%	8/12	66,6%
anyagi támogatás	intézményi ösztöndíjak		0/8	0%	12/12	100%
	kiegészítő szolgáltatások díjmentessége		8/8	100%	12/12	100%
kedvezmények	hosszabb vizsgaidő		8/8	100%	12/12	100%
	vizsga külön teremben		8/8	100%	6/12	50%
	adaptív eszközök használata (pl. jegyzetelő program, nagyobb betűméretű vizsgalap)		8/8	100%	4/12	33,3%
	kísérő jelenléte az órákon (önkéntes hallgató, gondozó, segítő kutya)		4/8	50%	3/12	25%

	fogyatékosoknak szóló információk láthatósága/elérhetősége a honlapon		8/8	100%	11/12	91,6%
	könnyített bürokratikus eljárások		2/8	25%	0/12	0%
	segítő állatok a kampuszon		8/8	100%	10/12	83,3%